

Södertörns högskola
Utbildningsvetenskap
Kandidatuppsats HT07
Handledare: Maria Borgström

Etnicitet som fördel eller nackdel

En jämförelsestudie mellan två olika förortsskolor i Stockholm

Nilifer Pektas
Laura Engström

1 Abstract

The aim with this essay is to emphasize the problems that ethnical belonging causes at schools today. We have chosen to examine and compare two schools with each other, one school is called "the new school" situated in Stockholms kommun and the other school is called "the old school" belonging to Huddinge kommun. We have had contact with these two schools for a longer period as substitutes and students. This essay is based on how these two schools prominently differ from each other. The old school in Huddinge kommun is more or less characterized by "matters of ethnicity" and where the ethnicity is seen as an obstacle for the schoolwork, whereby the identity as "immigrant" is problematized and therefore signified in a negative way. The new school seems to base their communication on other reasons. The belonging to a certain nationality does not have the same importance and being an "immigrant" has defused much more. Under these circumstances the ethnicity seems to be a more of a decorative feature rather than something decisive for the pupils.

Keywords: intercultural, identity, immigrant, cosmopolitan communication.

2 Sammanfattning

Denna uppsats har för avsikt att lyfta fram de problem som etnisk tillhörighet skapar i skolan idag. Vi har valt att undersöka och jämföra två olika skolor med varandra; en av dessa skolor kallar vi "den nya skolan" och tillhör Stockholms kommun och den andra skolan kallar vi "den gamla skolan" och tillhör Huddinge kommun. Vi har haft kontakt med dessa skolor en längre tid; under olika tidsperioder har vi vistas i skolorna som vikarier och lärarstudenter. Uppsatsen bygger på att skolorna skiljer sig ifrån varandra på ett markant sätt. Den gamla skolan i Huddinge kommun präglas i större uträkning av "etniska spörsmål" och etniciteten anses vara ett hinder för skolarbetet. Därtill förekommer att identiteten som "invandrare" problematiseras och får en negativ innebörd. Den nya skolan verkar bygga sin kommunikation på andra grunder. Här spelar nationell tillhörighet inte samma roll och att vara "invandrare" verkar ha avdramatiserats mycket mer. Under dessa omständigheter tycks "eticiteten" mer ett "dekorativ" drag än någonting avgörande för eleverna.

Nyckelord: interkulturell, identitet, invandrare, kosmopolitisk kommunikation

Innehållsförteckning

3	<i>Inledning</i>	6
3.1	<i>Bakgrund</i>	7
3.2	<i>Syfte</i>	9
3.2.1	<i>Frågeställningar</i>	9
3.3	<i>Avgränsningar</i>	9
3.3.1	<i>Tidigare forskning</i>	10
3.3.2	<i>Definitioner</i>	11
4	<i>Den Gamla Nationella Skolan</i>	14
4.1	<i>Presentation av Den Gamla Skolan</i>	14
4.2	<i>Etnicitet som ett hinder</i>	16
5	<i>Teori</i>	19
5.1	<i>Teorierna i Uppsatsen</i>	19
5.1.1	<i>Ett interkulturellt förhållningssätt</i>	21
5.1.2	<i>Interkulturellt lärande och interkulturell undervisning</i>	23
5.1.3	<i>En kosmopolitisk identitet</i>	25
5.1.4	<i>Alla ska vara med</i>	26
5.2	<i>Det nationella Projektet världen över</i>	27
6	<i>Metod</i>	29
6.1.1	<i>Den Etnografiska Metoden</i>	29
6.1.2	<i>Den kvalitativa forskningsintervjun</i>	30
6.1.3	<i>Intervjuer</i>	35
7	<i>Vår Studie</i>	37
7.1	<i>Presentation av Den Nya Skolan</i>	37
7.2	<i>Etnicitet som Fördel</i>	39
7.2.1	<i>Värdegrund och Mångfald</i>	41

8	<i>En Ny Identitet</i>	43
	8.1.1 <i>Nya Lärare och Nya Elever</i>	43
	8.2 <i>En Multikulturell Skola</i>	45
	8.2.1 <i>En ny Identitet</i>	45
9	<i>Avslutning</i>	48
	<i>Förslag till vidare forskning</i>	51
	<i>Litteraturlista</i>	52

3 Inledning

Mångfald, integration, olikheter, inkludering och globalisering är exempel på begrepp som skolan i Sverige inte längre kan blunda för. Skolan i Sverige har länge stått för ett nationellt projekt med nationen som ideologisk grund för sin verksamhet. Idag är emellertid den sociala verkligheten en annan. Den första stora förändringen har skett i storstäderna där en mer kosmopolitisk kultur¹ håller på att växa fram. Sverige håller med andra ord på att förändra sin nationella identitet till någonting helt nytt. Förvisso kan man ifrågasätta om det finns någon svensk identitet eller om detta överhuvudtaget någonsin har funnits. Men i vårt arbete utgår vi ifrån nationalstaten som en politisk och ideologisk verklighet som fick sin kulmination under 1800-talet. Både nationalstaten och statsnationen hade som syfte att förena ett territoriums befolkning under en och samma identitet. Uppbyggandet av den svenska staten har gått igenom en lång process och det kan urskiljas mellan historieskrivningens romantiska bilder om gamla svenska vikingar så kallad mytbildningen och den nationella tillblivelseprocessen som ett blodigt och förtryckande projekt.² Men den svenska staten blev en verklighet inom ramen för ”den europeiska historien” vilket står för nationalismens födelse och expansion.³ Dagens Sverige har fått en annan social verklighet. I förortens skolor blomstrar de nya medborgarna vars sammansättning motsvarar en mer oenhetlig grupp med hundra olika nationaliteter. Denna heterogena grupp förenas under kategorin ”invandrare” och har enligt Ann Runfors två erfarenheter som för dem samman; den ena är att det i deras familj eller släkt finns upplevelser av transnationell förflyttning och den andra är att de blir kategoriserade som invandrare.⁴ Dessa personer är tvungna att samarbeta med varandra och att lära sig att leva i en multikulturell miljö. Emedan dessa hundra nationaliteter lär sig att leva samman, under mer eller mindre påtvingade former av den svenska staten, flyttar svenskarna ifrån

---

¹ Borgström, M., & Goldstein-Kyaga (red.) (2006) *Gränsöverskridande Identiteter i Globaliseringens Tid* Stockholm: Södertörns academic studies. s. 128

² Hettne, B., & Sörlin, S., & Ostergård, U (1998) *Den Globala Nationalismen*. Finland: Borgå SNS Förlag WSOY. s. 20

³ Ibid. S 8

⁴ Runfors, A (2003) *Mångfald, motsägelser och marginalisering*. Stockholm: Bokförlaget Prisma s. 18

”invandrartäta” förorter. Denna händelse är inte isolerad utan den sker i nästan alla städer som ”invandrare” flyttar till. Detta har i sin tur påverkat skolans elevsammansättning i dessa städer. I vissa skolor i Stockholms förorter finns det mer än 50 nationaliteter⁵ representerade där den svenska intar en ”exotisk” plats på grund av deras frånvaro i området. Dessa människor med sina kulturella drag och sina sociala och politiska förutsättningar ska emellertid leva i ett svenskt samhälle; de ska socialiseras in av svenskar för att passa in i detta samhälle. Det är flera grupper som försöker förstå men också påverka processen. Skolan är i denna bemärkelse en viktig arena för att se hur man lyckats ”integrera invandrare”; å andra sidan påverkar dessa människor Sverige och de kommer troligtvis att bli kärnan som bildar den multikulturella staten. Denna multikulturella identitet kan, som vi förstår, ifrågasätta de mest destruktiva former av nationalism på andra grunder än tidigare. Nationalismen är enligt författarna Hettne och Sörlin till boken *”Den Globala Nationalismen”* på frammarsch trots tider av globalisering.⁶ Vi tycker att det är intressant att få reda på vilka problem och hinder etniciteten utgör i den svenska skolan. Genom att undersöka två skolor i Stockholm där elevsammansättningen består av barn från världens alla hörn.

3.1 Bakgrund

I Stockholm betraktas en stor del av befolkningen som ”invandrare”. En invandrare kan vara allt från ett barn född på Karolinska sjukhuset av föräldrar som hör till första eller andra generationens invandrare till en nyanländ person från Brasilien. Barn till ”etniska svenskar” betraktas också som invandrare om en av föräldrarna ses som ”invandrare”.

”Invandrarna” som karakteriserad grupp har blivit stor och håller på att få ett stort socialt inflytande på landets sociala och politiska förhållanden. Det som sker i Stockholm och i andra stora städer i Sverige är inte en isolerad händelse. Flera av de Europeiska huvudstäderna håller på att förändra sin nationella identitet på grund av det man idag kallar

---

⁵ Enligt rektorn på den nya skolan

⁶ Hettne, B&Sörlin, S., &Ostergård, U (1998) *Den Globala Nationalismen*. Finland: Borgå SNS Förlag WSOY

”globaliseringen”.⁷ En aspekt av globaliseringen är att människor från olika världsdelar flyttar till andra länder för gott.⁸ För att dessa människors anpassning till sin nya verklighet ska lyckas behövs dock vissa villkor uppfyllas. Referensramen har i det moderna Europa varit att de som invandrar får anpassa sig till ”den nya kulturen”. Detta har emellertid inte alltid skett smärtfritt. Svårigheter och missnöje har färgat debatten och naturligtvis påverkat politiska beslut. I Stockholm håller dock en ny form av umgänge och kulturliv på att ta form mellan människor. Det Pirjo Lahdenperä och Maria Borgström betecknar som kosmopolitisk kultur⁹ kan förklaras som nya ”koder” och en ny variant av normativ kultur. Den kosmopolitiska kulturen är inte en grupp exklusiva socialiseringsform; etniska svenskar deltar också i denna process. Vi har emellertid valt att fokusera vår undersökning på ”invandrartäta förorter” på grund av att vi tror att ungdomar i dessa områden är tvungna att i större grad konfrontera problem som rör deras nationella och etniska identiteter. De är dessutom tvungna att ta ställning till dessa frågor och lära sig att leva med detta ”eviga ifrågasättande” av deras identitet.

Skolorna i vissa av Stockholms kommuner håller på att införa nya sätt att bemöta dessa elever för att förbättra skolornas klimat och elevernas välbefinnande. Vårt arbete kommer att fokusera på hur elevernas etniska bakgrund utgör i dessa skolor antingen en fördel eller en nackdel i skolarbetet och hur lärarna ser på detta.

---

⁷ Borgström, M., & Goldstein-Kyaga (red) (2006) *Gränsöverskridande identiteter i globaliseringens tid*, Stockholm: Södertörn academic studies. s. 128

⁸ Runfors, A., (2003) *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar*. Stockholm: Bokförlager Prisma. s. 203

⁹ Lahdenperä, P. (2004) *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur. s.64

3.2 Syfte

Vårt arbete syftar på att jämföra två olika skolor i Stockholms södra förorter, i arbetet fokuserar vi på hur elevernas etnicitet kan ibland utgöra ett hinder eller vara till fördel i skolarbetet samt hur skolans personal ser på detta. Med andra ord är vi intresserade att se om elevernas etniska bakgrund är en viktig faktor för skolans personal och om detta kan vara ett hinder eller till fördel för deras välbefinnande i skolan. Hur eleverna trivs i skolan kan, anser vi, vara en viktig faktor som påverkar deras skolarbete.

3.2.1 Frågeställningar

Vad är det som gör ”den nya skolan” till en multikulturell skola?

Kan man säga att eleverna i den nya skolan har utvecklat en kosmopolitisk identitet?

Använder personalen från ”den nya skolan” sig av en interkulturell pedagogik?

3.3 Avgränsningar

Skolorna vi har valt att undersöka ligger i de så kallade segregerade förorter, i vilka nästan så gott som alla medborgare är stämplade som ”invandrare”. Våra frågor kommer att beröra förhållanden mellan nationalitet, etnicitet och skolan och hur dessa aspekter påverkar förhållningssättet från lärarna till sina elever

Vi har både jobbat och gjort våra praktiker i dessa skolor. Därmed beslutade vi att låta en del av personalen samt en del av eleverna få uttrycka sig genom informella intervjuer med dem.

Både observationerna och de olika intervjuerna hjälper blott att exemplifiera de förhållandena som råder i skolan idag. Men dessa observationer bäddas in i ett teoretiskt sammanhang som hjälper oss att strukturera arbetet. Vi har frågat lärarna till exempel om elevernas nationalitet påverkar deras skolarbete. En annan fråga har varit om elevernas kulturer utgör ett hinder för deras skolarbete. Andra frågor har rört deras relation till eleverna och om de känner till elevernas hemförhållanden osv.

Dessa svar och elevernas svar på frågor som rör deras relation till lärarna och andra elever har analyseras som kontrast till våra observationer.

De två skolor vi har undersökt skiljer sig markant ifrån varandra trots lika sociala och ekonomiska förhållanden i områdena. Vi har valt att koncentrera oss på hur elevernas etnicitet kommer till fördel men också till nackdel på de två skolorna. Andra relationer och förhållningssätt får mindre betydelse så som relationer mellan lärare och föräldrar eller lärare emellan. En annan begränsning i arbetet är att det inte gör anspråk på att generalisera det som händer i nämnda skolor till andra skolor. Vår utgångspunkt är dock att uppmärksamma det mångkulturella arbetet trots att det fortfarande är litet. För att kunna bevara skolornas anonymitet har vi valt att kalla skolorna ”den gamla skolan” och ”den nya skolan”. Intentionen är att ge en tydlig markering av att den skola som kallas för ”gamla skolan” är i princip den sorts skola som har bevarat gamla värderingar som bygger på en homogen nationell identitet, ibland kallas vi denna för den nationella skolan. Den andra skolan det vill säga ”nya skolan” har vi betraktat som den skola som söker en ny och kosmopolitisk identitet. ”Den gamla skolan” kommer att problematiseras redan på kapitel 4 för att kunna på detta sätt belysa vårt problemområde. Med andra ord kommer den gamla skolan att användas som exempel på problem som den svenska skolan kan stötta på i sin väg att ge elevernas en värdig plats att vistas på.

Vi kommer att ha ett teori avsnitt där vi redogör för det viktigaste teoretiska bildningar som vi anser har relevans för uppsatsen, dock för att bevara uppsatsens tydlighet kommer vi att ha genomgående referenser till dessa teorier under hela arbetet.

3.3.1 Tidigare forskning

Vad som sker i ”segregerade förorter” är inget nytt och forskning om dessa förhållanden har bedrivits nu en tid. När det gäller forskning om skolan i relation till postnationell identitet är detta en ny terräng. Det förekommer forskning om skolan och det förekommer forskning om ungdomar i segregerade områden. Vi kan nämna till exempel sociologen Nihad Bunars uppmärksammade bok ”*Skolan Mitt i Förorten*” som analyserar hur segregationen ser ut och vilka konsekvenser den får för ungdomar och för deras framtid. Bunar inte är ensam när han undrar om förorter så som Rinkeby och Skärholmen m.fl. verkligen är Sverige. Andra forskare har försök att analysera detta fenomen från olika perspektiv och ange olika anledningar som kan förklara segregationen, stigmatiserandet och varför ”svenskarna

försvinner”. Naturligtvis är det inte enbart svenskar som flyttar ut från ”invandrartäta förorter” med låg status och dålig ekonomi.¹⁰ Bunar och Runfors pekar på att även andra ”invandrare” med en annan social status och bakgrund söker sig ifrån förorterna. Ekonomisk status är med andra ord en del av skälen till varför människorna flyttar ut. Detta är dock kanske en del av förklaringarna men det kan inte, enligt oss, reda ut frågans invecklade natur. Segregationen har många orsaker och likaså många konsekvenser, Nihad Bunar, Ann Runfors, Pirjo Lahdenperä och Maria Borgström nämner några som är värda att analysera, så som klasstrukturen eller arbetslösheten under 1990-talet¹¹, ungdomarnas sökande efter bättre livsvillkor och identitet, lärarnas roll i skapandet och omskapanden av segregerade strukturer osv.¹² Vi anser att ämnet kan kompletteras med ett nytt perspektiv och därför har vi valt att undersöka hur etniciteten påverkar på ett direkt sätt förhållningssättet mellan elever och lärare men också eleverna emellan. Både Maria Borgström och Lahdenperä¹³ betonar att skolans personal bör få kontinuerlig utbildning för att kunna utveckla skolan till en mångkulturell arena. Därmed socialiseras eleverna till trygga samhällsmedborgare med kompetens att bemöta hela världens befolkning.

3.3.2 Definitioner

Det finns så gott som alltid svårigheter när man ska definiera begrepp som har till exempel en stark påverkan (influens) av normativa värderingar. Till exempel begrepp som ”invandrare” har flera olika betydelser beroende på vilken kontext ordet dyker upp i. Men det finns också andra skäl till varför begrepp är svåra att definiera till exempel när ett begrepp är föremål för omfattande meningsutbyten om dess betydelse. Vi kommer att definiera ett antal begrepp som vi anser viktiga för uppsatsens förståelse så som begreppen invandrare, kosmopolitisk kultur, interkulturalitet osv.

Etnicitet :

”Etnicitet har sitt ursprung i det grekiska ordet ethnos som betyder folk. Lange och Westins definition är följande: ”etnicitet syftar på en grupp (eller på avkomlingar till en sådan grupp) med ofrivilligt medlemskap. Medlemmarna delar samma kultur och identifierar sig själva

---

¹⁰ Runfors, A (2003) *Mångfald, motsägelser och marginalisering*. Stockholm: Bokförlaget Prisma. s. 18.

¹¹ Bunar, N (2001) *Skolan mitt i förorten*. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag. s. 88, 138

¹² Runfors, A (2003) *Mångfald, motsägelser och marginalisering*. Stockholm: Bokförlaget Prisma. s. 20

¹³ Lahdenperä, Pirjo (2004) *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur. s. 16

eller identifieras av andra som tillhörande denna (ofrivilliga) grupp.(Pumfrey och Verma 1990, inberäknar i begreppet, kulturell identitet, språk, religion och livstil) ¹⁴

Nationell identitet:

Definieras i detta arbete som den identitet som bygger på människors kategorisering i olika etniska eller nationella tillhörigheter och som i regel är bunden till en geografisk plats. (territorialisering)¹⁵

Invandrare:

I Sverige anses man vara "invandrare" om man till exempel är född på Huddinge sjukhus av föräldrar som hör till första eller andra generations invandrare eller om man är en nyanländ person från Marocko. Även barn till en "etnisk svensk" och en invandrare definieras och betraktas som invandrare.

Interkulturell förhållningssätt

*"...är således en term som antyder en process, ett gränsöversridande, interaktion och ömsesidighet och samtidigt sätter kvalitativa och värdemässiga aspekter på kulturmöten. Ömsesidig respekt, tolerans, jämlikhet och social rättvisa är bland de etiska värden som ofta förekommer som mål för ett interkulturellt syn- och arbetssätt i uppfostran och utbildning. Dessa normativa och samtidigt moraliska aspekter tar fasta på att man som medborgare i ett mångkulturellt samhälle kan leva med mångfald utifrån demokratiska värden, dvs. jämlikhet, respekt för andra människors och minoriteters behov och livsvärden. För att kunna göra det måste man lära sig och förstå hur stereotyper, fördomar, rasism, diskriminering och sociala ojämlikheter påverkar vår kommunikation och våra sociala relationer."*¹⁶

Kosmopolitisk identitet:

Kan kort beskrivas som en persons tillhörighet till flera kulturer samtidigt, en person som behärskar koder av kommunikation i vilka den förstår och sympatiserar med andra världsuppfattningar. Det vill säga en kultur som bygger på en inkluderande identitet som

---

¹⁴ Lahdenperä, P (2004) *Interkulturalitet i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur. s. 17

¹⁵ Borgström, M., & Goldstein-Kyaga (red.) (2006) *Gränsöverskridande identiteter i globaliseringens tid*. Stockholm: Södertörns academic studies. s. 131

¹⁶ Lahdenperä, Pirjo (red) (2004) *Interkulturalitet i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur. S.15

bygger på "min och din verklighet". En kosmopolitisk identitet innebär likaså att man "exponeras för en mängd olika influenser" i en storstad.¹⁷

---

¹⁷ Ibid s. 140

4 Den Gamla Nationella Skolan

Ett stort hinder för den nya kosmopolitiska kulturen som sprider sig i storstäderna världen över är gamla former av nationalism. Men andra ord finns det en del av skolans personal som inte behärskar vissa ”koder” eller besitter interkulturell kompetens. Detta skapar konflikter mellan olika pedagogiska synsätt och olika världsuppfattningar. Detta leder i sin tur att skolans ledning inte kan handleda och förmedla kunskap till sin personal om den förändrade samhällsbilden.

4.1 Presentation av Den Gamla Skolan

Den gamla skolan hör till en av de mest invandrantäta förorter i Storstockholm elev antalet varierar från skola till skola men i den undersökta skolan rör sig antal elever till ca 132.

Skolans vision är, beskrivet med våra egna ord, följande:

Att eleverna ska trivas i skolan, komma dit på morgonen med glädje och lämna den på eftermiddagarna med saknad. Eleverna ska utrustas med bra kunskaper för att kunna få ett värdigt liv.

Skolan är dessutom skyldig enligt lagen att ha en plan som motverkar mobbning och kränkande behandling. Vi har konstaterat att skolan har en handlingsplan mot mobbning och kränkande behandling i vilket står att personalen har tydliga gränser mot oacceptabelt beteende. Ledningen påstår att man vill aktivt samarbeta med föräldrarna och skapa en trygg atmosfär för eleverna. Om det förekommer kränkande behandling från en vuxenpersonal gentemot enskilda elever ska detta utredas av respektive biträdande och rektorn på skolan. Skolan har kommit ganska långt i sitt arbete mot mobbning och definierar det i dess egen hemsida.

I detta arbete kommer vi naturligtvis inte att behandla mobbningen men vi kommer att uppmärksamma hur i den gamla skolan det förekommer kränkande behandling mot eleverna oavsett om detta sker på ett medvetet eller omedvetet sätt. Varje skola utvecklar en egen

kultur och arbetsklimat, några av dessa lyckas anpassa sig till de utmaningar som den internationella globaliseringen innebär andra hamnar antagligen i en ondcirkel som är svårt att bryta. Detta anser vi det är det stora problemet i den gamla skolan att skolans personal har hamnat i en ondcirkel av kulturella krockar som de har svårt att bryta. Vår mening är inte att svartmåla skolan utan att försöka uppmärksamma hur svårt det är att åstadkomma en interkulturell förhållningssätt när personalen som rekryteras inte har klart vad ”detta förhållningssätt” innebär.

Efter observationerna på den gamla skolan tycks det oss som om bakgrundsproblematiken i dessa skolor ligger just i att skolans personal inte har tillräckligt med kunskaper om vad det innebär att ha en interkulturell uppfostran. Detta gör mötet mellan elever och lärare i klassrummet till ett *slagfält* där segraren blir alltid läraren på grund av att den representerar i dessa stunder samhället och staten. Barnens integritet blir lidande och de fylls med skuldkänslor. Uttryck som ”*så där gör vi inte i Sverige*” skapar bara förvirring och bitterhet hos eleverna. För att undvika dylika konflikter är det mycket viktigt enligt Lahdenperä att man därför har mångfalden som bas som ”*för att hitta en värdegrund som inkluderar istället för exkluderar*”.¹⁸

Intervjuer i Den Gamla Skolan

Intervjuarbetet är en del av metoden vi har använt oss av i uppsatsen, vi presenterar i metod delen hur vi gick till väga för att göra dessa intervjuer. Vi redogör här för den delen som berör enbart den gamla skolan i syfte att behålla uppsatsens tydlighet.

Fritidspedagog 1: Denna pedagog arbetar med olika klasser. Den har jobbat i samma skola i 10 år. Trivs med eleverna men tycker att flera arbetsmetoder borde ändras.

Fritidspedagog 2: Man mellan 30-35 år som har jobbat i skolan i 6 år. Han trivs med barnen men är trött på att försöka andra ställningen till barnen utan att lyckas. Han vill sluta i skolan på grund av detta.

Idrottslärare: En ung kvinnlig lärare som hävdar att det förekommer rasism i skolan.

---

¹⁸ Skolverket.se (2001) *Samtala, gör eleverna delaktiga, tro på mångfalden och bygg broar, var oense, minns, avstå inte makten, håll koll, håll ut*. ARBETSMATERIAL 010425 s.3

Lärare 1: En manlig lärare mellan 30-35 år som har jobbat i skolan i några år. Använder drama i sina lektioner.

Lärare 2: Kvinnlig lärare som tror att skolan har hamnat i en ond cirkel. Hon tycker att ledningen inte tar sitt ansvar och att rektorn kommer för sällan till skolan, en gång per år.

Elever:

Elev 1: Elevens föräldrar är födda i Serbien, han föddes i Sverige och har en mormor som hjälper hemma och tar väldigt mycket hand om dem. Eleven har mycket svårt att förstå varför han ska vara helt tyst i matsalen.

Elev 2: Denna elev är inte född i Sverige och är 11 år, han kom från Gambia när han var mycket liten. Han har skilda föräldrar och sin mamma bor i Frankrike. Eleven har svårt att förstå sin lärare och komma överens med den.

4.2 Etnicitet som ett hinder

Den Gamla Skolan och dess framträdande drag: Enligt **fritidspedagogen 2** höjer pedagogerna ofta rösten för att kommunicera med eleverna. På rasterna finns det väldigt lite kontakt mellan elever och personal, hävdar han. I matsalen låter pedagogerna kökspersonal skrika och tysta ner elevernas ”höga surrande” med otrevliga tillsägelser. Eleverna får väldigt ofta befallningar och det förekommer mycket ”sshhh ” från lärarnas sida. Enligt **elev 1** ska eleverna vara så tysta som möjligt i klassrummet. Han menar att ”Pratsamt” beteende ej accepteras. Fritidspedagogerna vi intervjuade berättade att lärarna mycket ofta beklagar sig över eleverna. Elevernas problem relateras många gånger till deras etniska ursprung och det är inte sällan lärarna använder sig av nervärderande uttryck om elevernas föräldrar. Enligt **fritidspedagogen 1** består lärarstyrkan av en homogen grupp etniska svenskar. Personal stämplad som ”invandrare” är ofta anställda antingen som lokalvårdare eller kökspersonal. Eleverna har mycket svårt att förstå varför de ska vara helt tysta i matsalen till exempel. **Elev 1** har till exempel försökt ta upp problemen i matsalen vid klassrådsmöten. Han påstår att den

ansvarige lärare inte lyssnar på vad han har att säga. **Elev 1 och 2** tycker inte heller att barnen är alltför högljudda i matsalen.

Ungdomar och barn i storstäderna och i de så kallade ”segregerade förorterna” ställer idag andra krav på de pedagoger som jobbar med dem. Det handlar om att ha förståelse för och inlevelse i deras vardagliga liv där andra erfarenheter är viktiga. Misslyckats man med detta riskerar man att kränka eleverna gång på gång. Med detta som bakgrund har vi valt att exemplifiera olika fall där fördomar stör skolundervisningen.

Exempel 1:

”De äter som grisar därför följer jag inte med till matsalen”. Detta uttryckte en av lärarna i personalrummet när övriga lärare diskuterade vilka konflikter som förekom i matsalen.

I detta fall valde flera lärare att le instämmande, andra valde att inte kommentera det medan ytterligare andra valde att gå därifrån. Fördömande uttryck som detta skapar enligt oss möjligheten att behandla barnen som *omänskliga varelser* i andra sammanhang. Vilket också tenderar till att lärarna anser sig ha rätten till att inkräkta på barnens fysiska territorium genom att putta på dem, peta på dem, knuffas osv.

Exempel 2:

”Det är ingen idé med föräldrasamverkan, de är ändå analfabeter”

Föräldrasamverkan är så gott som obefintlig och föräldrarna har väldigt lite kontakt med skolan. När vi frågar en av lärarna varför kontakten med föräldrarna är så liten svarar denne att det inte är någon idé eftersom föräldrarna inte förstår svenska. ”De” kommer ändå inte på möten och ”de” (det vill säga föräldrarna) använder bara skolan som en förvaringsplats. I teori avsnittet berör vi Nabila Al Fakirs forskning om skolan, hon påpekar hur viktigt det är att ha en fungerande relation till föräldrarna.

Exempel 3:

”...Ha, Ha , Vad skulle svenskarna i Danderyd säga om de såg att alla svartskallar invaderade dem”

Denna kommentar uttalades i samma personalrum en dag när en av de unga lärarna tyckte att det skulle vara bra för eleverna i den gamla skolan att komma bort från förorten och söka skolor på Stockholms norra sida.

Gamla sätt att socialisera och uppfostra elever tillåter dessa situationer i vilket de enda förlorare är barnen och i förlängningen samhället. Här har den gamla skolan struntat i en mycket viktig grundpelare som ska gälla i alla skolor i Sverige idag. Om man ser barnen som endast ”invandrare” och inte en del av Sverige struntar man i en av sina huvuduppgifter där det gäller att skapa toleranta och ”*empatiska unga medborgare som går sina egna vägar och kan leva tillsammans med andra.*”¹⁹ Detta betyder att en sådan skola är en del av demokratin men också en mycket viktig förutsättning för ett demokratiskt samhälle.

---

¹⁹ Skolverket.se (2001) *Samtala, gör eleverna delaktiga, tro på mångfalden och bygg broar, var oense, minns, avstå inte makten, håll koll, håll ut.* ARBETSMATERIAL 010425 s.3

5 Teori

Metod och teori i uppsatsen ska tjäna till att frambringa svar på en rad frågor som vi vill besvara. Som Alvesson och Deetz hävdar så är teorier det som hjälper oss att rikta uppmärksamheten mot vissa områden eller frågor som nvi uppfattar som problematiska eller intressanta.²⁰

Våra frågor handlar om hur elevernas etniska bakgrund kan komma att bli fördel och nackdel i samhället och speciellt i skolan. För att kunna besvara dessa frågor har vi valt att jämföra två olika skolor som ligger i närheten av varandra.

5.1 Teorierna i Uppsatsen

Vårt syfte är att undersöka hur elevernas etnicitet eller kulturella bakgrund kan vara till fördel eller nackdel i skolan. Vi har frågat oss hur det kommer sig att inte alla skolor i Stockholm bemöter sina elever på samma sätt. Vad beror det på att i några skolor kan etniciteten utgöra ett hinder i skolarbetet. Detta gjorde oss nyfikna på vilka faktorer som bidrog till dessa förhållanden. Vi ville veta varför elevernas bakgrund kunde komma att betraktas som ett hinder både för skolarbetet och för deras förhållningssätt till andra elever. Vi ville få reda på om det kunde vara det som lärarna påstod ”att elevernas kulturella bakgrund utgjorde ett hinder både i skolarbetet och förhållningssättet till lärare och elever”²¹. Denna problematik fick därför oss att undersöka vilken teori som var bäst lämpad att lösa våra frågor med. Ann Runfors *Mångfald, Motsägelser och Marginaliseringar* är en doktorsavhandling som är gjord på en studie av hur invandrarskap formas i skolan. Här har Runfors genom ett omfattande fältarbete studerat hur skolpersonalen i vardagens praktik arbetat med frågor angående hur lika möjligheter och integration ska kunna genomföras. Samtidigt har Runfors också undersökt hur man i klassrummen uppfattar kultur och vilken sorts kulturell mångfald som bör uppmuntras. Runfors behandlar också frågan tillsammans med hjälp av den

---

²⁰ Alvesson, Mats-Deetz, Stanley (2000) *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur. s. 12

²¹ Enligt en av lärarna från den gamla skolan.

skolpersonalen hon haft kontakt med hur man på bästa sätt har en samlevnad i ett blandat Sverige ordnas. Hon har också undersökt vilket som är mest eftersträvansvärt från skolpersonalens sida men också det som anses vara problematiskt där man å andra sidan omsatte de tolkningar med motsägelsefulla resultat.

Ann Runfors uttrycker det på ett mycket bra sätt då hon skriver ” *I skolan smälter alltså det individuellt och det kollektivt goda samman...* ”²²

Här jobbar man utifrån den svenska demokratiska värdegrunden där alla barnen ska ha samma förutsättningar samtidigt som man accepterar och tillåter barnens icke svenska kultur. Därför kan skolan betraktas som en av de viktigaste delarna inom ett samhälle där man ska lära barnen att bli en del av samhället. Ann Runfors skriver;

” *Få verksamheter betyder så mycket för ett samhälle som utbildningen. De kunskaper och färdigheter som invånarna förvärvar där är en förutsättning inte bara för ekonomisk utveckling utan för hela samhällslivet. Utbildningspolitik blir därför lika strategisk som någonsin utrikes-och försvarspolitik, minst lika styrande som straff och skattelagarna.* ”²³

Pirjo Lahdenperä´s *Interkulturell Pedagogik i Teori och Praktik* är en antologi som lyfter fram frågor rörande mångfalden i skolan samt hur skolan ställer sig inför de utmaningar som det globala samhället kommer med. Här ges också råd angående tillämpningar inom undervisningen. Samtidigt ges också kunskap speciellt riktad till lärare om hur man kan fördjupa sin kompetens inom det interkulturella området och hur läraren på bästa sätt kommunicerar med sina elever.

Enligt Lahdenperä har interkulturell undervisning sitt ursprung i den ökade invandringen till Europa och avsikten att avskaffa rasdiskrimineringen.²⁴ FN:s konvention om avskaffandet av rasdiskriminering förordar att vidta åtgärder som kan hjälpa individerna till bättre förståelse av varandra.²⁵ Skolan är en viktig arena när det gäller att uppfostra individerna till att förstå vad som sker i en globaliserad värld. Man ska helt enkelt befrämja förståelse och vänskap mellan stater, nationer och olika etniska grupper.

---

²² Runfors, A (2003) *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar*. Stockholm: Bokförlaget Prisma. s.70

²³ ibid s.68

²⁴ Lahdenperä,P (2004) *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur. s.15

²⁵ Ibid.

I Sverige har man medveten strävat efter att förstå vad ett mångkulturellt samhälle innebär. Utbildningsdepartementet förklarade 1995 att ”Sverige hade blivit ett mångkulturellt samhälle”.²⁶ Detta medförde att samhället hade förändras avsevärt när det gällde den etniska mångfalden men inom ramarna för ett nationellt projekt.

I linje med att förklara etnicitet och identitetsbildning samt kosmopolitisk identitet är det också viktigt att luta sig mot fakta om hur den europeiska identitetsbildningen (som man kan säga har många likheter med den svenska) har gått till och går till. Därför har Gerard Delanty's ”Europa - Idé, identitet, verklighet,- varit viktig att ha med som stöd till vår uppsats. Här redogör Delanty för hur den europeiska identitetsbildningen har gått till genom att man bortidentifierat Den andre, det vill säga icke-europén som till exempel muslimer, juden och asiaten. Han poängterar att den europeiska identitetsbildningen fungerar idag på samma sätt för att bevara det man tror är ”europeisk”. Delanty's uppfattning om att minoriteter och folk av annat etniskt ursprung tillåts definiera sig själva och slippa få sin identitet bestämd av den dominerande ideologin är också något vi tar i beaktelse när vi skriver denna uppsats.²⁷

5.1.1 Ett interkulturellt förhållningssätt

Vi har bland annat valt att använda i vår uppsats Pirjo Lahdenperä's bok ”Interkulturell pedagogik i teori och praktik” eftersom den gedigna kunskapen som hon förmedlar just om detta ämne är oumbärligt just för vår uppsats. Dock är det viktigt att veta skillnaden mellan interkulturalitet och mångkulturalitet och vad egentligen interkulturalitet innebär.

” *Interkulturalitet, begrepp som till skillnad från det närbesläktade begreppet mångkulturalitet som endast avser flera kulturers parallella existens, syftar på möten mellan olika kulturer.* ”²⁸

Den förändrade samhällsbilden men också en ökad globalisering där nationsgränserna höll på att suddas ut genererade krav på att förändra innehållet i undervisningen. Ämnet

---

²⁶ Ibid.

²⁷ Delanty, G (1997) *Europa, idé, identitet, verklighet*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos Ab. s.217

²⁸ <http://sv.wikipedia.org/wiki/Interkulturalitet>

”interkulturalitet” skulle läras ut till personal på skolorna samt innefattas i lärarutbildningarna.

Att bedriva en interkulturell undervisning var med andra ord ett mål att sträva efter.²⁹

Läroplanen från 94 var därför väldigt noggrann med att betona följande:

*”Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla, tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som båda har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där.”*³⁰

*”Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur och nationsgränser.”*³¹

Detta är inte ett ämne i sig, menar Lahdenperä utan ett förhållningssätt som dock ska tillämpas i alla ämnen. Vidare ska interkulturaliteten i sin tur bereda vägen för en ökad samhörighet mellan olika grupper i samhället.

*”I interkulturell pedagogik studeras socialisation, lärande och undervisning i ett mångkulturellt, multietniskt, globalt och interkulturellt sammanhang. Detta sker bland annat för att bygga upp en kompetens hos alla pedagoger i syfte att relatera kulturella faktorer till individens utveckling och lärande. Det görs genom att skapa insikt om hur dessa kulturbundna föreställningar påverkar elever, studenter, lärare och föräldrar.”*³²

Genom att tillämpa den interkulturella pedagogiken vilket innefattas av begrepp som;

*”interkulturellt lärande, interkulturell undervisning, interkulturell kommunikation, mångkulturell skolutveckling och interkulturell pedagogisk forskning”.*³³

De mest väsentliga delarna inom den interkulturella pedagogiken för vår uppsats är just interkulturellt lärande, interkulturell kommunikation och interkulturell undervisning där vi ska redogöra närmare vad detta egentligen innebär och hur det fungerar enligt Lahdenperä.³⁴

---

²⁹ Lahdenperä, Pirjo (2004) *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur. s.11

³⁰ Läroplanen 94. s.4

³¹ Ibid s.14

³² Lahdenperä (2004) *Interkulturalitet i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur. s.14

³³) Ibid s.13

³⁴ Ibid

5.1.2 Interkulturellt lärande och interkulturell undervisning

Lahdenperä har valt att slå ihop dessa två termer eftersom hon menar att de tjänar samma syfte, där hon istället benämner dessa två aspekter och termer med benämningen ”interkulturella läroprocesser”. Genom att hänvisa till Yebio (1982) skriver hon att lärandeprocessen i en interkulturell undervisning innebär

*”...ett utvecklande a kritisk självmedvetenhet, dvs. att man kritiskt omvärderar sin egen historia och kultur och sina kulturella värderingar”.*³⁵

Enligt Lahdenperä innebär ”interkulturellt lärande” helt enkelt processer inom lärandet där man genom olika tillvägagångssätt bearbetar de hinder som står i vägen för lärande och utveckling där till exempel uppfostran och kulturella värderingar kan utgöra. Målet i sig inom den interkulturella undervisningen är att starta, upprätthålla och fullfölja upp dessa läroprocesser. Att kunna konfrontera det annorlunda perspektivet på att betrakta och förstå olika saker samt andra kulturella företeelser som kommer till uttryck genom att implementera detta i skolämnen och lärarnas förhållningssätt inte minst mot sina elever.³⁶

Maria Borgström skriver i ”Interkulturell pedagogik i teori och praktik” att det är minst lika viktigt att ta i beaktelse de ”kulturella skillnader” som kan förekomma mellan ”den som lär” och den ”lärande”.³⁷

I samband med interkulturella möten kan det lätt uppstå missförstånd eftersom varje individ har vitt åtskilda världsuppfattningar som hänger ihop med deras kultur därför är det viktigt att vi som pedagoger skaffar oss kunskap just inom detta område, *den interkulturella kommunikationen*. Medvetenhet om det mångkulturella Sverige där människor har vitt skilda uppfattningar, värderingar och åsikter som hänger ihop med annan kulturell bakgrund än den svenska är oerhört viktigt för att kunna komma till insikt om hur och varför det uppstår missförstånd i kommunikationen mellan lärare och elever. Maria Borgström betonar att inte bara brister i språket (talspråket där också nyanser och toner finns med) utan också i det skrivna språket och kroppsspråket kan påverka den relationen mellan lärare och elev.³⁸ Språk handlar också om att behärska koder från andra kulturer måste man också ”*känna till dess*

---

³⁵ Ibid s.23-24

³⁶ Ibid s.25

³⁷ ibid s.37

³⁸ Ibid s.37-38

spelregler, värdesystem och normer".³⁹ Lärarens uppgift i möte med det mångkulturella i sin interkulturella kommunikation är att inneha ett öppet förhållningssätt, det vill säga att vara varse om att människor med olika sätt att förhålla sig och se på sin egen värld och utifrån det från lärarens håll kunna ta det i jämförelse med sin egen. Att vara öppen och tolerant är viktigt eftersom detta i sin tur ger upphov till förståelse och acceptans till att *"saker och ting ses från olika perspektiv"*. Maria Borgström skriver att detta kan bäst uppnås genom att vara reflexiv där man införskaffar en kunskap som hänger ihop med den nya utvecklingen i samhället, *"ett metamedvetande"* och inte minst kunskap om sig själv. Att ens egen personlighet speglas bäst genom andra som ger en medvetenhet om sig själv genom sin omgivning. Den bästa vägen, enligt Maria Borgström är genom den erfarenhet när man möter det annorlunda där individen i sin tur kan få en uppfattning om vem och hur hon är.⁴⁰

Christina Rodell Olgac poängterar betydelsen i att bekräfta barnen i skolan; får eleverna ingen bekräftelse i skolan och i klassrummet betyder det att eleven med största sannolikhet kommer att söka den någon annanstans.⁴¹

När det gäller skolans personal samarbete med föräldrarna för att skapa bra relationer i skolan kan vi nämna Nabila Alfakirs forskning om detta. Nabila Alfakir pekar i sin bok *"Skapa dialog med föräldrarna – integration i praktiken"* på betydelsen av föräldrars samverkan för att barnen ska vara så framgångsrika i sin skolgång som möjligt.

*" All erfarenhet och forskning visar att en av de allra viktigaste framgångsfaktorerna är föräldrars engagemang i barnens skolgång. Man kan säga att förändringar hos eleven i hög grad går via samarbetet med de vuxna som finns runt omkring. På samma sätt medför ett närmande mellan skola och familj att skolans status och anseende i lokalsamhället ökar."*⁴²

Men den kontakt man vill skapa med föräldrar med annan etnisk bakgrund är inte alltid lätt, hävdar Alfakir. Det kan uppstå kommunikationssvårigheter, språkliga svårigheter från föräldrarnas men också från lärarnas sida, samtidigt som man har svårt att förstå de sociala koderna från båda parter. Lahdenperä och Alfakir understryker på betydelsen av lärare och pedagoger med en interkulturell bakgrund som kan förstå sig på den interkulturella kommunikationen mellan elev-lärare-förälder. Alfakir betonar särskilt vikten av att utnyttja

---

³⁹ Ibid s.41

⁴⁰ Ibid s.50-52

⁴¹ Axelsson, M (red) (1999) *Tvåspråkiga barn och skolframgång – mångfalden som resurs*. Stockholm: Rinkeby språkforskningsinstitut. s.75

⁴² Alfakir, Nabila, (2004) *Skapa dialog med föräldrarna – integration i praktiken*. S. förord

den kompetens hemspråkslärarna besitter när det gäller att bygga en så fungerande kommunikation som möjligt mellan lärare och förälder. Detta är egentligen en plikt hos varje lärare oavsett föräldrarnas bakgrund eftersom ”*det är föräldrarna som är experter när det gäller deras barn*”.⁴³

5.1.3 En kosmopolitisk identitet

Att Stockholm definieras som mångkulturellt innebär att flera faktorer har förändrats. I vårt arbete lägger vi i synnerhet uppmärksamheten på de ungdomarna som växer upp i förorterna och som identifierar sig alltmer med andra ungdomar med etniska rötter ”någon annanstans ifrån”.⁴⁴ Att leva i en mångkulturell miljö är enligt Borgström & Goldstein-Kyaga inte enbart positiv, att känna rotlöshet och meningslöshet leder ibland till identitetskriser. Att känna sig inte accepterade av det samhälle de växer upp kan också utlösa känslor av otillräcklighet eller leda till stora depressioner. Men om dessa ungdomar får möjligheten att hantera dessa identitetskriser kan de komma ur det med nya kunskaper om sig själva och om de andra. En kunskap som gör de förmögna ”*till kodväxling, öppenhet mot nya värderingar och en medvetenhet om identiteten*”⁴⁵

Att ungdomar i dessa förorter har en mångkulturell identitet betyder att de kan oftast identifierar sig över tröskeln för etnisk och kulturell identitet. De har tillträdde till ett symboliskt system som möjliggör en ny form av umgänge mellan dem.⁴⁶ Synnerligen kan de ha nya krav på sin omgivning och behovet av förståelse över etnisk och kulturell tillhörighet hos dem ökar. I Stockholm har massmedierna emellertid levererat en negativ bild av ”invandrare” som offer och avvikare.⁴⁷ En bild som hämtar sin bekräftelse ur den svenska forskningen som har fokuserats på invandrarnas marginalisering och segregering. Utifrån detta perspektiv talar invandrarungdomar dålig svenska, bor i miljon bostäder och har en benägenhet för att falla i kriminaliteten. Men denna bild kanske stämmer inte på alla

---

⁴³ Ibid s. 47

⁴⁴ Borgström, M & Goldstein-kyaga (red) (2006) *Gränsöverskridande identiteter i globaliseringens tid*. Stockholm: Södertörn academic studies. s. 127

⁴⁵ Ibid

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid. S.128

”invandrare” och det finns forskning som visar att invandrarungdomar skaffar sig gymnasial och eftergymnasial utbildning samt att skolframgången är också marginellt mellan svenskar och invandrare.⁴⁸

I skolan är det till exempel viktig att dessa ungdomar har förebilder (pedagoger och övrigt skolpersonal) som förstår denna nya sätt att kommunicera. En kommunikation som

Lahdenperä betecknar som Kosmopolitisk kommunikation. Lahdenperä skriver följande:

*”Det är viktigt att man som ledare eller lärare kommunicerar på ett sådant sätt att man inte skapar motsättningar mellan olika grupper, eller att man nedvärderar andra människors kulturer eller trosuppfattningar. Därför bör ett ledarskap kännetecknas av **kosmopolitisk kommunikation**”⁴⁹*

Enligt Pearce (1989)⁵⁰ finns det tre typer av kommunikation **a. monokulturell b. etnocentrisk c. kosmopolitisk.**

Monokulturell kommunikation kännetecknas av konsensus, man tror att alla tänker, känner och beter sig likartad. I etnocentrisk kommunikation skapar man samhörighet inom gruppen när man tar avstånd från ”de andra” (t. ex. vi invandrare, vi svenskar, vi amerikaner). I kosmopolitisk kommunikation ”*står samordningar och förståelse av olika bilder och uppfattningar i centrum på ett annat sätt*”⁵¹

Enligt Lahdenperä motiveras studenterna till högre studier om man tillämpar en interkulturell förhållningssätt. Detta innebär att undervisningen ska kännas relevant och meningsfull för studenterna.

5.1.4 Alla ska vara med

Den svenska nationens tillblivelseprocess har flera likheter med sina europeiska grannar, men den skiljer sig likaså i hög grad från denna utveckling. Den svenska staten utvecklade en välfärdsstat som hämtade sin inspiration från folkhemmets visioner.⁵² Folkhemmets tankar är kanske en av de viktigaste faktorerna som har påverkat Sveriges flykting och ”invandrarpolitik”. Folkhemmet och socialdemokratiska värderingar ligger med andra ord i

---

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Lahdenperä, P., (2004) s. 64

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

⁵² <http://sv.wikipedia.org/wiki/Folkhemmet>

grunden för hur ”invandrarfrågor” har hanterats; dess grundläggande värderingar är att alla ska vara med och påverka samhällets utformning. Alla ska få ta del av samhällets tjänster och avkastning

5.2 Det nationella Projektet världen över

”Invandrare” såväl som ”etniska svenskar” definierar sig själva i termer av nationalitet. Skillnaden idag i förroterna är att den nationella identiteten får en annan innebörd än förut. Det är detta Maria Borgström kallar för territorialisering till deterritorialisering⁵³ som innebär att den nationella identiteten ändrar karaktär från ”*anknytning till en viss geografisk plats till olika slags transnationella identiteter*”.⁵⁴ Naturligtvis möter den kosmopolitiska kommunikationen motstånd när människor hela tiden betraktar sig själva i termer av nationell identitet. För att förstå nationalismens struktur kommer vi att redovisa för hur denna diskurs kategoriserar världen.

Björn Hettne, Sverker Sörlin och Uffe Ostergårds inleder boken ”Den Globala Nationalismen” med att beskriva den westfaliska ordningen i Europa.⁵⁵

Nationalismens ursprung kan tillskrivas historiska moment av ”den europeiska historien”.⁵⁶ Europa har bakom sig århundraden av olösta etniska problem. Etniska och nationalistiska rörelser har i värsta fall gett upphov till omfattande etniska rensningar som i f.d. Jugoslavien.⁵⁷ Vi kan inte i denna uppsats fördjupa oss allt för mycket i dessa omständigheter; det finns en ansenlig mängd av litteratur om etnicitet och nationalism. Två viktiga faktorer är dock av betydelse för detta arbete, den ena är nationalismens expansion som ideologi och den andra är att den koloniala epoken påskyndade denna ideologis spridning till så gott som alla världsdelar. Detta kan vara orsaken till varför nationalismen världen över påvisar liknande struktur.

---

⁵³ Borgström, M & Goldstein-Kyaga (red) Gränsöverskridande identiteter i globaliseringens tid. s.131

⁵⁴ *ibid*

⁵⁵ Hettne, B & Sörlin, S & Ostergård, U (1998) *Den globala nationalismen*

⁵⁶ *Ibid.* s. 20

⁵⁷ *Ibid.* s.19

”Invandrare” och etniska svenskar har som förenande struktur nationalismen. Av denna anledning kategoriserar de sig och ”andra” i termer av etnisk tillhörighet. Detta inverkar i sin tur på de sociala villkoren som de sedan använder för att förhålla sig till varandra. Vi vill påminna läsaren att strukturerna som hela tiden spökar i bakgrunden handlar om två sätt att betrakta och tolka världen. Det ena är den ”vi och dem-känsla” som finns i gamla former av nationalism. Det andra är det kosmopolitiska, eller globala, tänkandet som uppfattar världen som en helhet. Kosmopolitisk kultur är under denna bemärkelse ingen revolutionerande kultur eftersom redan under upplysningen pratade man om det aristokratiska samhällets kosmopolitism och upplysningens universalism.

6 Metod

Vi är två författare till denna uppsats, vi har diskuterat, observerat, intervjuat, rationaliserat och tolkat det material vi har samlat in. Vi valde ett ämne som är mycket kontroversiellt men även mycket omdebatterat och som fått mycket plats i medierna på gott och ont. Det viktigaste momentet av data insamlingen har varit när vi har analyserat och tolkat det vi anser har relevans för våra frågor, liksom hur och varför vi kommer fram till vissa slutsatser under diskussionens gång. Vi har läst det som har skrivits om ämnet här i Sverige och vi anser att de författare vi använder oss av har relevans för det vi granskar. Vi har också intervjuat ett fåtal pedagoger i båda skolorna för att få klarhet i vad det är som händer i skolorna. Vi har jämfört, tolkat och rationaliserat svaren. Under denna process har det varit bra att vi har varit två för att diskutera, analysera och se till att inte hamna i alltför förenklade slutsatser.

6.1.1 Den Etnografiska Metoden

Att genomföra ett vetenskapligt arbete kräver systematik och noggrannhet. Forskaren ställer frågor som har för avsikt att bli besvarade⁵⁸ på ett vetenskapligt sätt. För att få ett bra resultat krävs det att forskaren gör noggranna förberedelser, läser litteraturen angående undersökningsområdet samt att den väljer en forskningsmetod.⁵⁹ Ett etnografiskt arbete består enligt Rothenberg (1979)⁶⁰ av intuitiv tänkande. Genom iakttagelse och upplevelse får etnografen inspiration och kan dra slutsatser som kan åstadkomma en framgångsrikt teoribildning.⁶¹ Etnografen kan ha både en kvantitativ som kvalitativ karaktär, men framförallt är etnografen en kvalitativ forskning som vill förstå människors tankar, uppfattningar och

---

⁵⁸ Kullberg, Birgitta (2004) *Etnografi i klassrummet*, Lund: Studentlitteratur s.45

⁵⁹ Ibid

⁶⁰ Ibid s.7

⁶¹ Ibid. s.7

värderingar av dess omvärld.⁶² I en kvalitativ forskning använder sig forskaren av intervjuteknik och observationer för att förstå problemets natur och besvara sina frågeställningar. Men forskaren behöver också veta hur hon eller han ska observera och vad det är som ska observeras. Deltagande observation går ut på att göra intensiva iakttagelser, lyssna och vara med i det som händer på den undersökta platsen. Deltagande observation är ”ett paraplybegrepp för alla kvalitativa metoder och fakta insamlade”⁶³ Men andra moment kan också ingå i ett etnografiskt arbete liksom filmande och analyserande. Detta innebär att deltagande observation är ett vidt begrepp som kan användas som redskap för att genomföra vetenskapliga studier. I vårt arbete använder vi denna metod för att observera och analysera det som hände i den gamla skolan och den nya skolan. Vi har följt ett antal elever och några lärare deltagit i verksamheten. Rollen som deltagare observatör kräver inte lite arbete och man bör förstå att flera forskare tar ”arbetet hem”. Detta antyder att forskaren alltid går och funderar på vissa omständigheter, personer eller faktorer. Men att vara deltagande observatör kräver ansträngning och framför allt kräver det att man lär sig att uppmärksamma vissa saker mer än andra, det vill säga att sortera informationen. Med andra ord bör en deltagande observatör träna sig i konsten att observera och föra systematiska analyser om det han/hon observerar.⁶⁴ Enligt Kullberg kräver etnografiskt forskning i klassrummet att observatören engagerar sig, lyssnar aktivt och framförallt i hennes egna ord ha en intensiv och ständig analyserande.⁶⁵ Kullberg menar också att det är viktigt att ha en checklista på de moment eller faktorer som forskaren observerar som till exempel rum, datum, händelse, känsla osv. För vår forskning i skolorna har denna metod varit den mest lämpliga.

6.1.2 Den kvalitativa forskningsintervjun

Den kvalitativa intervjumetoden är en bra väg till att få kunskap om hur människor uppfattar sin värld. Forskaren får genom samtal reda på den intervjuade personens tankar, åsikter, värderingar, känslor osv. För att kunna bäst beskriva vad en kvalitativ forskningsintervju är citerar vi Kvale:

---

⁶² Ibid. s.15

⁶³ Ibid s.92

⁶⁴ Ibid s.95-97

⁶⁵ Ibid

*”Den kvalitativa forskningsintervjun söker förstå världen ur de intervjuades synvinkel, utveckla innebörden av människors erfarenheter, frilägga deras livsvärld för de vetenskapliga förklaringarna. I den kvalitativa forskningsintervjun byggs kunskap upp: det rör sig om ett samspel, om ett utbyte av synpunkter mellan två personer som samtalar om ett ämne av gemensamt intresse.”*⁶⁶

Eftersom vi båda hade både praktiserat och jobbat på dessa två skolor var det ingen tillfällighet att vi valde att skriva om dessa två skolor. Vi hade redan därför mycket med i bagaget när vi skulle börja skriva på denna uppsats. Båda skolor ligger i Stockholms förorter och i båda hör majoriteten av eleverna till en annan etnisk bakgrund än det svenska.

Vi informerade skolans personal om uppsatsskrivandet. Våra handledare var medvetna att vi skrev på uppsatsen och att vi ville intervjua både lärare, elever och fritidspedagoger. Ett problem var givetvis att vi hade personliga kontakter med dem intervjuade. Men denna faktor kunde också hjälpa oss att göra en djupare forskning om det vi var intresserade. Det vill säga förhållningssättet mellan skolpersonal och elever och i synnerlighet mellan lärare och elever. Vi ville att de intervjuade personerna skulle känna sig mer avslappnade och lättare för att prata och uttrycka sig.⁶⁷ Samtidigt såg vi också till att de intervjuade hade så olika bakgrund som möjligt då vi ville försäkra oss om att få så heterogena svar som möjligt.⁶⁸ Pirjo Lahdenperä beskriver i sin studie *”Intercultural leadership in school environments”* för att få en studie som är så mångsidig som möjligt är det därför av största vikt att man har hälften kvinnor och hälften män samt hälften ”etniska svenskar” och hälften med invandrarbakgrund i samband med dylika studier.⁶⁹

Vi har valt att fokusera på såväl lärare som elever i våra intervjuer där vi samtidigt tar med våra iakttagelser av skolorna, i synnerlighet de iakttagelserna i den gamla skolan. Det som vi studerar främst i klassrummet är hur lärare bemöter elever med multikulturell bakgrund, såväl i klassrummet (undervisningen) som utanför och hur elever med sina olika etniska och

---

⁶⁶ Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur s.9

⁶⁷ Ibid. s.81

⁶⁸ Ibid. s.135

⁶⁹ Lahdenperä, Pirjo (2006) *Intercultural leadership in school environments*. Huddinge: Södertörns Högskola s.5 (vår översättning)

kulturella bakgrunder förhåller och interagerar med varandra, både innanför och utanför klassrummen. Därför är både lärares och elevers intervjuer är med i denna studie och detta givetvis för att både lärare och elever är både lika mycket delaktiga i denna demokratiska process av den multikulturella utformningen i dagens svenska skola, detta finns att läsa i Läroplanen 94:

”Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald.”⁷⁰

Något som var så givet och självklart i Läroplanen 94 var det därför av största vikt att ha med förmedlarna (lärarna) och de förmedlade (eleverna) i denna studie där deras åsikter och uppfattningar var i samma omfattning viktiga. Generella slutsatser dras inte av materialet vi samlat in utan är endast beskrivande, av skolorna, lärarna och eleverna.

6.1.2.1 Vikten av att vara noggrann och tillförlitlig

Det är inte det allra lättaste att göra en intervjustudie med redan bekanta människor då vi båda känner såväl lärare som elever väldigt bra. Eftersom vi båda har befunnit oss på den nya skolan en rätt så lång tid som lärare och lärarstuderande har vi då också skapat oss nära relationer till ledningen, lärarna och eleverna. Då vi båda har skapat dessa nära band till lärarna och eleverna kan detta påverka det vill säga färga och vinkla vårt kritiska perspektiv på den kunskap vi samlat in. Kvale skriver att det är viktigt att ställa sig frågan:

*”hur kan forskaren undvika att identifiera sig för mycket med sina intervjupersoner och därigenom förlora sitt kritiska perspektiv på den kunskap som erhålls”.*⁷¹

Som läsare är det därför viktigt att ni är medvetna om att det finns möjlighet till att vårt kritiska perspektiv i och med att vi identifierar oss med lärarna kan ha påverkats.

6.1.2.2 Insamling och bearbetning av data

Det kändes viktigt för oss att både ledningen, lärarna och eleverna var ense om att vi också fanns på plats för att iaktta och intervju dem. Våra intervjuer hade mer en karaktär av ett informellt samtal än en intervju som oftast är uppradade med frågor eftersom vi tyckte att en kärnfråga räckte. Detta allra mest för att vi ville undvika till största pris ledande frågor som

---

⁷⁰ Läroplanen 94. s.3-4

⁷¹ Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur s.113

kunde påverka vår bedömning.⁷² Om det förekom oklarheter, det vill säga att de intervjuade icke förstod vår fråga så beskrev vi vad vi menade med frågan. Trots viljan att få dessa intervjuer så informella som möjligt var vi inställda på att denna typ av intervjuer aldrig kan bli ett samtal där både parter är lika då det är intervjuaren som ställer frågorna för att sedan ur sitt egna kritiska perspektiv återger de intervjuades svar.⁷³

I etnografiska studier är den vanliga intervju-metoden informella samtal som växer spontant fram mellan forskare och informanter.⁷⁴ Forskaren försöker ställa frågan på ett så naturligt sätt som möjligt och låter informanterna uttrycka sig fritt. Det är inte heller enkelt att fånga alla gånger frågornas svar i dessa samtal eller att forskaren hinner ställa alla tänkta frågor.⁷⁵ Att kunna ställa frågor kan också utgöra en svårighetsgrad under intervjun. Forskaren får helt enkelt inte ställa frågorna på ett provocerande eller på ett ironiskt sätt. Konsten att ställa frågor och hänga med i händelsernas förlopp är någonting forskaren bör ständigt träna på. Vi tillbringade en vecka var på respektive skolor där intervjuerna fungerade mycket väl på båda skolor då vi redan kände personerna vi intervjuade, ingen nervositet uppstod och båda kände sig lugna och avslappnade inför intervjun. Lärarna som vi intervjuade var väl förberedda på att vi skulle intervju dem och hade avsett tid. Detta kom väl till pass eftersom det uppstod mycket intressanta samtal där den längsta intervjun varade en och en halv timme och den kortaste 30 minuter. För att underlätta för de intervjuade eleverna avsatte vi ingen speciell tid och rum för intervjuerna utan vi tog dem direkt i klassrummet under de praktiska ämnena, då eleverna tyckte att det var pinsamt att sitta själv och prata för oss. Vi tog därför den miljö som var mest avslappnande för dem, klassrummet, oftast under de praktiska lektionerna såsom bild där man fick prata medan man jobbade. För att effektivisera arbetet delade vi upp oss, den ena av oss tog eleverna och lärarna i den nya skolan och den andre tog den gamla skolan.

För att registrera intervjun använde vi oss utav en bandspelare, en gammaldags sådan, allt för att undvika moderna knappar som vi inte begrep oss på som kunde sno dyrbar tid ifrån oss. Viktigt att nämna är att de kortaste intervjuerna som dock varade några minuter hade vi ingen bandspelare, istället valde att anteckna på grund av det lilla som framkommit under intervjun.

---

⁷² Ibid. s.13

⁷³ Silverman, David (2006) *Interpreting qualitative data; methods for analyzing talk, text and interaction* London:SAGE. s,25

⁷⁴ Kullberg, Birgitta (2004) *Etnografi i klassrummet*. s.104

⁷⁵ Ibid s.115

Dock finns det många fördelar med bandspelare, enligt Kvale som menar att detta öppnar möjligheten till att koncentrera sig på ämnet och dynamiken i intervjun för intervjuaren.

*”Orden, tonfallet, pauserna och dylikt registreras i en permanent form som intervjuaren kan återvända till för omlyssning”.*⁷⁶

Eftersom dessa intervjuer hade en karaktär av ett informellt samtal kunde man ibland få otydliga svar, där språket kunde vara otydligt, som till exempel svårt att hinna med på grund av det snabba språket eller osammanhängande svar.

Det var intressant att se hur de två skolorna med elever och lärare kunde låta tonvikten falla på olika saker inom samma ämnesområde i form av olika perspektiv och värderingar. Olika begrepp inom ämnet identitet förknippat med multikulturalism såsom interkulturalitet, kosmopolitisk identitet, etnicitet och invandrare i samband med skola och pedagogik har tillsammans med främst Pirjo Lahdenperä´s ”Interkulturell pedagogik i teori och praktik” använts som hjälpmedel för att diskutera, analysera och förmedla våra resultat.

6.1.2.3 Etik i samband med intervjun

Det är av yttersta vikt att vara medveten om etiken kring intervjuer eftersom det handlar om människor. Det är först och främst människan man ska tänka på och hennes värde. Därför är det viktigt att som intervjuare vara medveten om att man alltid först och främst fråga om lov och också berätta om syftet med undersökningen men också risker det innebär med att vara med i en sådan undersökning.⁷⁷ Eftersom det är känsliga detaljer utlämnade från de intervjuade kommer vi därför att behandla de uppgifter mycket försiktigt där det inte kommer att förekomma känsliga uppgifter som kan avslöja de intervjuades identitet.⁷⁸ Vi har också efter att ha fört ner intervjuerna på papper även skickat kopior till de personer som blivit intervjuade för att få deras godkännande, just på grund av att vårt kritiska perspektiv kan tolkas annorlunda än de svar man får från intervjuerna.⁷⁹

---

⁷⁶ Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur s.147

⁷⁷ *ibid* s.104-105

⁷⁸ *ibid* s. 109

⁷⁹ *Ibid* s.113,109

6.1.3 Intervjuer

Vi har intervjuat flera lärare. Intervjuerna har ägt rum vid olika tillfällen under skilda omständigheter. För det mesta använde vi oss utav bandspelare. Då intervjutiden för det mesta varierade, allt ifrån några minuter till nästan två timmar valde vi att inte ha med bandspelaren vid de kortaste intervjuerna då vi ansåg att det endast räckte med minnesanteckningar.

Vi redovisar här för de lärare och eleverna som har intervjuas.

Intervjuer i den Nya Skolan

Lärare 3: . Kvinnlig lärare i medelåldern, kom till Sverige tio år sedan från Irak, kurdisk påbrå. Hon har jobbat som lärare i många år i Irak och kompletterade sin lärarutbildning, inriktning matte, No på lärarhögskolan. Undervisar på högstadiet och är också mentor. Familj och barn i övre tonåren, bosatt i Vårberg.

Lärare 4: Manlig lärare i ämnena SO och spanska på högstadiet, även mentor. Kom till Sverige som trettonåring och är mellan 30-35 års ålder. Han har en lärarexamen från Lärarhögskolan, familjefar åt tre barn och bosatt i Solna. Han är uppvuxen i ett invandrartätt område i Stockholm.

Lärare 5: Manlig lärare i SO på högstadiet och mentor, ”etnisk svensk”; och är uppvuxen med ungdomar med ”interkulturell bakgrund”, han är mellan 30-35 år, sambo och inga barn.

Rektorn: Medelålders kvinna och ursprungligen mellanstadielärare som har många år bakom sig som lärare i invandrartäta områden. Har gått två år på Rektorshögskolan.

Elever:

Elev 3: Pojke i femtonårsåldern, kom till Sverige som två åring från Irak, föräldrar etniska araber och kristna, de kom till Sverige som politiska flyktingar.

Elev 4: Flicka i fjortonårsålder, född i Sverige av irak-kurdiska föräldrar, muslimer och som har flytt från ”Saddamregimen”. Talar kurdiska och arabiska flytande.

Elev 5: Flicka i femtonårsåldern, kom till Sverige i femårsålder från Chile.

Elev 6: Pojke, fjorton år och född och uppvuxen i Sverige av turkiska föräldrar som kom till Sverige i slutet av 60-talet med föräldrar som skulle fungera som arbetskraft.

7 Vår Studie

”Konventionsstaterna skall respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.”⁸⁰

I detta och följande avsnitt, ”En Ny Identitet”, ska vi presentera vår analys i samband med den empiriska studien. Vi kommer, i de fall vi anser nödvändigt för uppsatsens tydlighet, referera till teorin.

7.1 Presentation av Den Nya Skolan

Den invandrantäta nya skolan med sina 30 000 invånare har cirka 700 elever och 130 anställda där 95% av eleverna och 25% av personalen har ett annat modersmål än den svenska. Skolan har förberedelseklasser ända upp till nian där varje årskurs har två klasser var. Man har också grupper med barn med speciella behov såsom ADHD och dyslexi men man strävar hela tiden efter att låta barnen gå i de ordinarie klasserna i så stort mån som möjligt. Skolan tar emot ca 100 nyanlända barn varje år där dessa barn efter prestation i svenska språket får gå i sina ordinarie årskurser oftast till en början i de praktiska ämnena såsom hemkunskap och bild. Man kan också säga att det är stor elevomsättning eftersom de nyanlända barnen som kommer har icke någon fast bostad vilket senare leder till att de flyttar till något annat område. Varje klass har ungefär 29 elever och de lägre klasserna det vill säga 1-7, har två lärare i varje klass och under varje lektion. Man jobbar i arbetslag där man är fyra samt en utvecklingsledare för varje årskurs.

---

⁸⁰ Konventionen om barnets rättigheter (2006) Stockholm: Edita Nordsteds Tryckeri. (art. 2.1) s. 10

Skolan fick nyligen betyget VG av Skolverket där man ansåg att skolan hade en hängiven personal. Man har blivit certifierade enligt "Investor in people" vilket betyder att ledningen och personalen är skickliga på att bry sig och ta tillvara sina medarbetares kompetens.

Den Nya Skolan och dess framträdande drag: I denna skola är förhållningssättet mellan elever och lärare mer avslappnad. Elever får uttala sig ofta, komma med kommentarer eller prata i klassrummet under vissa villkor. Vi har observerat att elevernas frågor och problem tas på allvar, där man nästan alltid ser till att vara tillgänglig även om man sitter på lärarrummet under rasten. I matsalen inträffar mindre otrevliga händelser eftersom pedagogerna alltid sitter och äter med eleverna, detta gäller även alla ifrån ledningen till vaktmästarna vilket betyder att alla vuxna i samarbete har tillsyn över eleverna. Skolans ledning är mycket angelägen om den pedagogiska lunchen eftersom pedagogerna stärker på detta sätt förhållandet till sina elever.

I skolans finns det flera arbetslag som har ett intensivt samarbete med varandra. Är det någon lärare som uteblir från skolan tar man aldrig in vikarie utan ersätter det med någon annan tillgänglig lärare, på så sätt kan man säga att de 160 stycken anställda känner, mer eller mindre, alla de 700 eleverna. Det är viktigt att det är ett öppet arbetsklimat på skolan, krånglar det alltid med någon elev, vare sig det beror på "personkemi" eller svårigheter i kommunikationen vänder man istället sig till någon annan lärare för att be om hjälp. Känner lärarna att den befogenhet de har inte räcker till att reda ut komplikationer med eleven är det inte ovanligt att man vänder sig till föräldern; att ha en god kontakt med föräldrarna är värdefullt på skolan. Räcker det inte endast med föräldrakontakt för att förebygga problemen vänder lärarna sig till rektorn. Rektorn är nästan alltid tillgänglig i skolan, likväl för lärare som för elever och föräldrar (dörren står nästan alltid öppen). Rektorn är medveten om hur viktigt det är att stötta sin personal. Ledningen och lärarna har därför ett ömsesidigt förtroende för varandra. En gång i veckan träffas arbetslagen och planerar hela följande veckans arbete. Man har även en kurator, sjuksyster, studievägledare och en specialpedagog som nästan alla elever har bra kontakt med.

Skolan har också olika grupper för barn med dyslexi och olika grupper för barn med neuropsykologiska hinder (såsom asperger och adhd). Eleverna ska delta i undervisningen med sina ordinarie klasser; detta efter elevens bästa förmåga. I den nya skolan finns det klasser som arbetar med nya elever som inte behärskar svenska språket. Även om dessa barn

knappt besitter några kunskaper i svenska får de oftast vara i praktiska lektioner såsom gymnastik, bild och slöjd. Skolan anser att detta är nödvändigt för de barn då de måste börja interagera med de övriga barnen på skolan, detta påskyndar också inläringen i svenska. Lägerskola, skidåkning och skogsvandringar är väldigt viktiga aktiviteter på skolan; eftersom lärarna anser att dessa aktiviteter är bra socialiseringsformer som hjälper eleverna att känna sig integrerade i det svenska samhället. Därför är det viktigt att de får göra dylika saker i skolan; samtidigt passar lärarna på att förstärka banden med sina elever.

Utvecklingssamtal sker två gånger om året. Det är inte ovanligt att tolkar hyrs in eller att andra lärare får agera tolk ifall föräldern inte kan tillräcklig svenska för att kunna förstå läraren. Personalen är noga att rapportera skolk och den noga statistiken ifylls av alla lärare i dataprogrammet. Denna information delges senare till varje förälder. Varje vecka får varje elevs förälder en rapport från ansvariga mentorer angående vilka viktiga aktiviteter som är på gång, vilka prov (eventuella läxor) samt andra viktiga meddelanden.

Utvecklingsprogram och åtgärdsprogram är väldigt viktiga för skolan för att förebygga och förhindra en elevs eventuella svårigheter och brister i sin skolgång. Rektorn och utvecklingsledare sitter med alla lärare minst en gång i månaden och går igenom alla rapporterade elever. Det är meningen att dessa elever ska få hjälp med att förbättra bland annat sina betyg. Lärarna är noga med att följa upp varje elev på skolan där man sträva efter att förebygga eventuella problem. De lärare vi intervjuat menar att det är av största vikt att man lär känna sina elever så bra som möjligt och har så mycket information om deras bakgrund för att i sin tur kunna bemöta dem på bästa möjliga sätt.

7.2 Etnicitet som Fördel

Enligt "lärare 5" som är SO-lärare i den nya skolan är det väldigt viktigt att barnen ses som den nya tidens svenskar och svenska medborgare eftersom de med detta begrepp inkluderas och blir en del av Sverige.

Han menar att om man hela tiden sätter understryker för eleven om att hon eller han är kurd, arab eller polack blir denne elev omedvetet inställd på att hon/han aldrig kan betraktas som en

del av Sverige och det svenska samhället. Han är dock emot att förneka elevens etniska ursprung utan ”man är både och”. ”De är ju här för att stanna och därför är det viktigt att bygga upp en identitet som inte bör grunda sig endast på etnicitet utan på andra personliga individuella egenskaper som i slutändan kan definieras som världsmedborgare”, poängterar ”lärare 5”. Han betonar också vikten av att inte jämföra barnen enligt den svenska skolans norm för hur barn ska vara, en tanke som påminner om Runfors tes om att svenska lärare för det mesta tenderar att ha de ”svenska barnen” som måttstock. Det vill säga normen för hur barnen ska vara lyder: det finns ”vanliga barn” (svenskarna) och så finns det ”andra barn” (invandrarna) ⁸¹. Detta tyder på att den nya skolan är bra på multikulturalism där man (möjligtvis medvetet) jobbar utifrån interkulturalismens ramar. I likhet med Rinkeby skolan har den nya skolan också principen att jobba där man tycker att ”barnen behöver få vara fullvärdiga medarbetare utifrån vilka de är. De måste dela med sig av sin egen kulturella och språkliga rikedom.”⁸²

Något annat som slog oss var hanterandet av barns frånvaro vid speciella högtider såsom den ortodoxa påsken och Ramadan samt speciell kost på grund av religiösa skäl som har blivit en del av skolans kultur. Runfors beskriver en skola där dylika frågor hade blivit en del av skolans rutiner och en normalitet som ingen tänkte på. I den undersökta skolan kunde barnen stanna hemma från skolan vid speciella högtider och ibland firade även lärarna ramadan och påsk med baklava i personalrummet. Lika väl som ”lärare 4” säger god jul är han också noga med att säga trevlig ramadan. Man är också införstådd med att barnen på grund av den bakgrund som de har, då många är flyktingar vilket också innebär känslomässiga trauma på grund av de konflikter och krig som utspelar sig i föräldrarnas hemländer och påverkan på barnen. Därför är man van vid att barn stannar hemma bara för att sörja och vara i fred. Att ge barnen tid och förståelse i dessa sammanhang är mycket viktigt.⁸³ Enligt Runfors är detta ett tydligt tecken på *framtidsspragmatism* som innebär ett positivt förhållningssätt till det kulturellt definierade.⁸⁴

---

⁸¹ Runfors, A (2003) *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar*. Stockholm: Bokförlaget Prisma. s.145

⁸² <http://www.dn.se/DNet/road/Classic/article/0/jsp/print.jsp?&a=680541> s.3

⁸³ *Ibid* s.1

⁸⁴ Runfors, A (2003) *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar*. Stockholm: Bokförlaget Prisma. s. 129

7.2.1 Värdegrund och Mångfald

Men detta är också en fin balansgång, menar ”lärare 3” eftersom det ofta innebär att man kommer på tvären med föräldrarna och läroplanen. Man får inte ge efter för påtryckningar från föräldrarna när det kommer till vissa frågor såsom aktiviteter som tältning, övernattnings, dans, simning och skidor, ”*här är meningen att ge barnen samma förutsättningar och det ska råda en jämlikhet för alla*”, här understryker ”lärare 3” ordet ”*alla*”. Runfors är noga med att påpeka att den nya läroplanen tydliggör det som betraktas som icke förhandlingsbart i förhållande till den kulturella mångfalden⁸⁵ och problematiken kring den, såsom till exempel förvärvandet av simkunskap, Om inte barnet är tillåtet att simma eller dansa på grund av till exempel religiösa skäl gäller det att mötas någonstans men man får absolut inte ge efter helt, då blir ”*ungarna förvirrade*” såsom ”Lärare 3” uttrycker det. Det är viktigt att först och främst tydliggöra för föräldern vad det innebär att inte delta när kunskaper i dans och simning är ett krav för att få godkänt i gymnastik. Samtidigt är det ju otroligt viktigt att kunna simma eftersom Sverige på grund av sin geografi är ett av de sjörikaste länderna i världen. Är det så att eleven inte får tillåtelse att dansa med någon av motsatt kön kan man till exempel lösa det genom att han får dansa med en annan pojke istället. Pragmatiken kring dessa dilemman är vidare bra för att många av barnen också har yngre syskon i skolan. Har man löst detta från allra första början är det ju redan löst när de yngre barnen ska ha liknande ämnen senare. Det blir mindre konflikter och smidigare. Lahdenperä skriver att detta är en av de utmaningar som lärare står inför när de jobbar på en multikulturell skola där ens interkulturella kompetens förutsätter att man också jobbar med att inte bara förändra barns perspektiv utan också föräldrarnas.⁸⁶ ”Lärare 5” menar att hans ambition inte är att vifta med den svenska flaggan utan snarare förmedla den svenska demokratiska värdegrunden och ge barnen samma förutsättningar som de andra svenska barnen inför framtiden så att de är bättre rustade inför framtidens vägval.

”Lärare 4” beskriver sin sjundeklass som ett ”rymdskepp” där det ryms många olika typer av barn, här menar han inte bara ur ett etniskt perspektiv. Man kan komma från krigets Bagdad

---

⁸⁵ ...” genom uttalanden om värdet av respekt för kulturell mångfald, men också i form av en värdegrund som fastslår och specificerar icke förhandlingsbara värden”. Runfors, A (2003) s 129

⁸⁶ Lahdenperä, Pirjo (2006) *Intercultural leadership in school environments*. Huddinge: Södertörns Högskola. S.12 (vår översättning)

till min sjunde klass, "Lärare 4" är inte orolig för att eleven inte kommer att bli omhändertagen av andra elever. Solidaritet och flexibilitet är ju två ord som rymmer skolans multikulturella identitet. Det är också viktigt att nämna att det knappt förekommer rasism ur mobbingens synpunkt. Här är det individen som är det viktigaste, man kan aldrig reta någon för att han/hon är svart, det finns det ju många som är i skolan. "Lärare 4" tar upp ett exempel med två utstickande flickor med egen stil, svartrockare (vilket är väldigt ovanligt i området) som aldrig blivit retade för sin stil. Den nya skolan och dess multikulturella profil har på ett mycket positivt sätt genom tolerans, respekt och förståelse sträckt sig över de sexuella ramarna hos eleverna, enligt våra egna iakttagelser betraktas inte det avvikande som något konstigt eller fult, utan här respekterade alla elever två flickors (med muslimskt ursprung) som hade ett förhållande med varandra, den arabiska pojkens sexuella läggning eller flickan i nian som var nyförlovd med en annan flicka. Skolan har på något sätt överträffat sig själv när det gäller att respektera varandras olikheter och personliga val. Skolan verkar inte bygga upp barnens personlighet utifrån deras etnicitet, sexuella läggning eller stil utan bara utifrån hur de är som individer. Enligt personalen har man alltid försökt jobba utifrån dessa ramar. Vidare tycker "lärare 4" att man borde ha samma mentalitet i Sverige som i USA där man är bådadera

Det finns olika vägar till samma mål när det gäller att förmedla den svenska värdegrunden samtidigt som skolan tar tillvara och respekterar olikheter.⁸⁷

---

⁸⁷"Dagens samhällsutveckling med ökade kontakter och stora folkflyttningar har gjort att olikheterna kommit i fokus. Det krävs av alla människor en ökad förmåga att leva med kulturell mångfald. Därför har skolan ett stort ansvar för att förstärka denna förmåga. I en skola för alla möts alla kulturer. Där finns också förutsättningarna för ett jämställt möte. Ett möte där ömsesidigheten är grunden, en ömsesidighet som förutsätter en respekt och en vilja att överskrida gränser och att låta sig påverkas – för att tillsammans utveckla en ny kulturell mening. Då får inte majoritetskulturen representera normen och minoritetskulturerna undantagen, som ska anpassa sig." ibid s.100

8 En Ny Identitet

” ... en person som har ett interkulturellt synsätt, intresserar sig för andra kulturer och är beredd att ta till sig av dem samtidigt som hon eller han vill dela med sig av sin egen kultur; det handlar om ett slags dynamiskt växelspel mellan olika kulturer, om interaktion.”⁸⁸

8.1.1 Nya Lärare och Nya Elever

Vi hade också ett samtal med rektorn där vi pratade om hur den nya skolan jobbar utifrån mångfald. Rektorn underströk att man ej bryr sig om vilken nationalitet eleven har, det vill säga att man inte betraktar eleverna utifrån deras etniska ursprung utan snarare som individer och som den nya tidens medborgare, världsmedborgaren. Visst är det viktigt med bakgrund och identitet men man ska också vara noga med att bidra med det man kan som pedagog och få eleven till att vara delaktig, menar rektorn. Att man respektera barnets religion samtidigt som man är noga vad gäller den värdegrund som ska förmedlas. Rektor pratar om vikten av att elevsammansättningen på skolan avspeglas i personalstyrkan; därför är man noga med att anställa lärare som har ett annat etniskt ursprung än det svenska, men också lärare som på eller annat sätt förvärvat kunskaper om det interkulturella i skolan.

Den kulturella kompetensen som ”invandrarlärare” bidrar med är värdefull eftersom det gäller att på alla sätt nå elever såväl som föräldrar genom kommunikation (på samma språk). Ledningen är införstådd med att skolpersonal kan stöta på problem som grundar sig på okunskap angående elevens kultur; därför är det bra att vända sig till den lärare som har kunskap om elevens specifika kultur. Runfors och Maria Borgström betonar betydelsen av lärarens interkulturella kompetens i undervisningen.⁸⁹

Dessa forskare menar att i och med den förändrade samhällsbilden befinner sig lärarna i nya mångkulturella lärmiljöer, därför är det nödvändigt att skaffa sig nya arbetsformer.⁹⁰

---

⁸⁸ Runfors, A (2003) *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar*. Stockholm: Bokförlaget Prisma. s.109

⁸⁹ Borgström, M & Kyaga-Goldstein K, (2006) *Gränsöverskridande identiteter i globaliseringens tid*. Stockholm: Södertörn academic studies. s.128

⁹⁰ Lahdenperä, P (2004) *Interkulturalitet i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur. s. 33

So-lektionerna är enligt oss ett av de viktigaste sätten till att få barnen att bygga upp acceptans och förståelse för allt som barnen annars anser vara icke godtagbart. Skolan ska vara noga med att visa alternativa lösningar samtidigt som personalen hela tiden ska låta eleven ifrågasätta det läraren förmedlar (grunden till kritisk tänkande), till exempel att religion är ett individuellt val, att homosexualitet inte är någonting konstigt eller att en familj kan se ut på olika sätt. Med andra ord ge eleverna ”redskap för reflexivt och kritiskt tänkande”. Lahdenperä tror starkt på att anpassa undervisningen efter eleverna på så sätt att barnen kan utveckla en kritisk självmedvetenhet där de ”omvärderar sin egen historia och kultur och sina kulturella värderingar”.⁹¹

Rektorn underströk vikten av att anställa lärare med annat etniskt ursprung då hon menade att alla måste kämpa emot den mediebild som målas upp av segregerade skolor och ”invandrare” eftersom dessa förhållanden indirekt påverkar elevernas självbild.⁹² Runfors skriver att de etablerade skildringarna av förorten med alla sina problem ger upphov till en stigmatisering och därför inger en känsla av att kämpa i motvind.⁹³

Eleverna får inte tro att de inte har kapaciteten till att vidareutbilda sig, bli något och bli en del av samhället, hävdar rektorn. Genom att anställa lärare med annat etniskt ursprung kan dessa lärare fungera som en konkret symbol för vidareutbildning. Lärarna försöker hela tiden lära eleverna fördelarna med att ha en interkulturell bakgrund som hjälper dem att leva sig in i andras kultur. ”Lärare 2” såväl som andra lärare på skolan är alltid noga med att uppmuntra eleverna i skolan till fortsatta studier.

Skolan får inte heller förbise betydelsen av att också ta tillvara barnens personliga erfarenheter av sin religion eller kultur. Barnens kulturella identitet ses snarare därför som mycket värdefull och som ett kapital.⁹⁴

---

⁹¹ Lahdenperä, Pirjo (2006) *Intercultural leadership in school environments*. Huddinge: Södertörns Högskola. S.12 (vår översättning) s.117

⁹² ” Den mångkulturella kompetensen är alltså en tillgång i det globala rummet utgör allt oftare en merit vid anställning. Samtidigt motverkas dessa tendenser av en ökande global konkurrens på etnisk, kulturell och nationell grund, där subtila etniska markörer som namn, en lätt accent eller klädstil är en grund för diskriminering och kan vara avgörande för vem som tillsätts på en tjänst där många sökande har de rätta kvalifikationerna”.

⁹³ Runfors, A (2003) *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar*. Stockholm: Bokförlaget Prisma. s.80

⁹⁴ Lahdenperä, P (2004) *Interkulturalitet i teori och praktik*, Lund: Studentlitteratur. s.24-25

8.2 En Multikulturell Skola

Den multikulturella skolan bygger sin identitet på mångfald. I den kan ungdomar, barn och skolpersonal förhålla sig till varandra med nya koder grundade på kosmopolitisk kommunikation. Den kosmopolitiska kommunikationen är nämligen inget nytt, och eftersom våra erfarenheter är socialt och historiskt betingade kan kosmopolitisk kommunikation ”kvävas” eller i värsta fall förhindras av mera inskränkta sätt att uppfatta världen. Destruktiva former av nationalism kan (som vi har bevittnat flera gånger om under den moderna tidsåldern) utgöra ett hot mot detta sätt att förstå varandra. Vi vill inte måla en negativ bild av nationalismen, vi anser att nationalismen är en form av ”imaginär” identitet som kan förändras och som kan existera om den baseras på en inkluderande av ”de andra”. Det vill säga en nationalism som inkluderar och respekterar andra former av identitet, samt en nationalism som inte grundar sig på ”rasbiologiska” antaganden där det ena folket anses bättre än andra.

8.2.1 En ny Identitet

Hur ska man förstå om en ny kollektiv identitet håller på att utvecklas i de undersökta skolorna. En bra metod vore möjligtvis att samtala med eleverna och observera hur de förhåller sig till varandra. Observera och tolka vad de tycker om andras etniska bakgrund. Vi var inför vår vistelse på skolan i hög grad medvetna om etniska konflikter som har förflyttats till Sverige så som den kurdiska frågan eller konflikter mellan iranier och irakier. Vi kände också till att flera av eleverna i den nya skolan har både turkisk och kurdisk påbrå; de sitter dock i samma klassrum och är kompisar, därför valde vi att ha informella samtal med dem. Vi ställde frågor angående identitet, etnicitet och mångkulturalitet.

Elev 3. *Svar: Hur känner du dig själv? Jag känner mig inte alls som någonting. Jag tycker inte nationalitet spelar någon roll längre, det gjorde det för några år sedan, jag har accepterat att man inte behöver känna sig som någonting, varken arab eller svensk, jag bara är. Mina flesta kompisar är som jag, det är inte så viktigt att tillhöra ett land, vi vet att vi aldrig kommer att betraktas som svenskar i Sverige men vi vet också att vi aldrig kommer att betraktas som araber i mammas och pappas hemland, accepterar de inte oss så accepterar vi*

inte heller dem. Jag och mina kompisar brukar skoja om att vi från "Ingenmansland" samtidigt som vi är från hela världen eftersom vi alla kompisar från alla olika länder har påverkats av varandra, en arab kan vara som en grek och en serb kan vara som en kurd. Det spelar liksom ingen roll.

Elev 4. *Svar: Ingen av dem, känner mig varken som svensk eller kurd. Men vi kurder är lite konstiga också eftersom vi har blivit så påverkade av de länders kultur vi varit bosatta i. Mina föräldrar är irakiska kurder därför har vi mycket arabisk kultur, sen lever jag i Sverige också så jag har liksom tre olika kulturer. Alla mina kompisar kommer från andra länder också.*

Elev 5. *Svar: Känner mig som båda, känner mig mer hemma i Sverige. Jag var liten när jag kom till Sverige, kommer därför inte ihåg mitt hemland. Men jag vet att jag saknar Sverige när besöker hemlandet, samtidigt kan jag också tycka sånt är jobbigt för att man hör liksom inte hemma någonstans. Ibland kan jag tänka är jag chilensare eller svensk. Men varför kan man inte känna båda samtidigt, finns det en lag mot det eller? Mina lärare säger att det inte är alls fel att känna sig som båda, man kan vara blandad.*

Elev 6. *Svar: Vet inte, tänker inte på det. Det är liksom inte så viktigt för mig. Jag har aldrig tänkt på det. När jag är i Turkiet då är jag turk och när jag är i Sverige då är jag svensk. Jag kan både kulturen i Turkiet och så vet jag hur allt fungerar i Sverige, även om jag inte äter sill och potatis på midsommaren. Men jag vet att sånt gör man i Sverige, ingenting är främmande för mig här i Sverige även om jag inte firar de sakerna så himla mycket.*

De svar vi fick kan kanske inte läsaren en känsla av rotlöshet hos barnen, att de inte hade någon speciell plats eller etnicitet att identifiera sig med. Enligt Borgström och Kyago behöver känslan av "rotlöshet" inte nödvändigtvis uppfattas som något negativt, tvärtom, den kan i stället innebära att eleven känner sig oberoende och inte behöver vara lojalt mot den ena eller andra gruppen. Istället väljer Kyago och Borgström att benämna uttrycket "rotlöshet" som en "kosmopolitisk identitet" vilket innebär att man icke är knuten till någon särskild nation.⁹⁵

---

⁹⁵ Ibid s.133

Att man inte känner sig som någonting (av de två eller tre kulturer man lever i) och inte ens tänker på det anser vi visar på att den kollektiva identiteten har förändrats. Att eleverna inte känner sig pressade att försvara en specifik grupp tyder också på att skolan de vistas i förmedlar dessa värden.

”Lärare 3” menar att i och med att det är så pass blandat (där det kan finnas upp till 22 olika nationaliteter i en klass) betyder också detta att ingen grupp kan ta över. Detta bidrar också till tolerans för andra etniciteter och barnen blir duktiga på att anpassa sig. Han beskriver barnen som ”kameleonter” och tar upp två av de få etniskt svenska sjundeklassarna som är otroligt duktiga på att rätta sig efter miljö, med andra ord är de skickliga på att växla mellan olika sociala koder.

Efter vår vistelse på skolorna började vi förstå att den kosmopolitiska kulturen påverkas av historiska, sociala och politiska förhållanden, lika väl som av den lokala kontexten. Vår undersökning styrker ett antagande om att en kosmopolitisk kultur därför utvecklats på ett utmärkande sätt på en specifik geografisk plats som i den nya skolan ligger i. Att den kosmopolitiska kulturen påverkas av lokala förhållanden tror vi är orsaken till varför den gamla skolan inte har utvecklat denna kultur i samma utsträckning. Därigenom har denna skola fler svårigheter som tillskrivs elevernas etniska identitet och kultur.

I skolan verkar vara mycket viktig att personalen som ska rekryteras är medveten om vad kosmopolitisk kommunikation innebär. Dessa pedagoger bör inse att elevernas språk, kultur och erfarenheter är resurser för den enskilda elevens prestations nivå. Förutom den nya skolan som vi har undersökt kan Rinkeyskolan tas upp som ett föredömligt exempel inom det multikulturella och interkulturella området. Där förutsätter en kreativ skolmiljö tolerans, gemenskap, kulturell gemenskap, nyfikenhet, jämlikhet och kompetens. Dock är inte den kulturella mångfalden (som är en tillgång) helt fri från komplikationer där globala konflikter också påverkar barnen. Dock överbyggs detta genom lärarnas interkulturella kompetens där det är viktigt att jobba så att man bygger broar och framhålla likheter mellan människor och kulturer.⁹⁶

Idag anser man att ”invandrare” självklart ska vara med och påverka samhällets utformning. Misstag görs än idag som när statliga åtgärder ska tillämpas på lokal nivå, men detta anser vi vara en konsekvens av hur det demokratiska systemet fungerar i Sverige.

---

⁹⁶ <http://www.dn.se/DNet/road/Classic/article/0/jsp/print.jsp?&a=680541> s.2

9 Avslutning

Sverige genomgick stora förändringar under 1900-talet. I slutet av 1990-talet hade invandringen förmått omdana Stockholms etniska sammansättning. Idag är Sverige ett mångkulturellt samhälle med allt vad detta innebär. Skolan som en samhällselig institution har inte undgått samhällets nya struktur. Men samhället präglas såsom andra städer i Europa av segregering och marginalisering. Marginalisering i Stockholm har flera orsaker och det är flera de forskare som har sysslat med dessa frågor. Att invandrare drabbas speciellt av marginaliseringen är kanske under omständigheterna inte konstigt, eftersom Sverige är också ett klassamhälle. Därigenom kan invånare med mindre ekonomiska tillgångar ha mindre möjligheter. Men klassamhället är, enligt oss, inte hela förklaringen till varför invånare med "etnisk svensk" tillhörighet försvinner ifrån "invandrartäta" förorter. Att "svenskarna" försvinner från skolor där elevsammansättningen består av ett tiotal olika nationaliteter har påverkat eleverna på dessa skolor. Att arbetslösheten har varit ganska hög i dessa områden har det kommit att förvärra saken. "Svenskarnas" frånvaron har också kapat den naturliga vägen för många invandrare att integreras i samhället. Att ha svenska grannar ibland är för många den enda kontakten med samhället. Att svenska grannar försvinner har gjort att många familjer har endast kontakt med svenskar genom statliga institutioner. Integrationen behöver den svenska befolkningens medverkan för utan denna medverkan är integrationen bara en illusion. Men bilden är inte alls så negativ som det ibland kan kännas och förorternas befolkning är en blandning som påverkar idag opinionen. I tider av globalisering där kommunikationen och migrationen sker i större tempo är flera av världens metropoler en smältning av flera hundra etniska folkslag. Och det är flera forskare som menar att idag har ländernas gränser minskat sin betydelse. Mycket av den tidigare forskningen handlar om en ny form av medvetenhet som sprider sig bland ungdomar i hela världen. Detta som Maria Borgström eller Pirjo Lahdenperä betecknar med termen *interkulturell* är med andra ord en kultur i vilken nationalismen mister sin betydelse för identiteten. En lång process av omständigheter har tillsammans lett till denna nya "verklighet". Vi kan nämna några faktorer som har större betydelse för detta så som globaliseringen, Internet kulturen, mediernas

expanding och makt över ”folkets medvetande”⁹⁷; en kanske senare, men avgörande faktor har varit miljöfrågan. En fråga som har kommit att öka vår medvetenhet om världen som en helhet. Oavsett svar pekar dessa medverkande krafter på att gränserna som nationalstaten ansträngde sig för att ”skydda” håller på att minska i betydelse och suddas bort. Under dessa omständigheter har kommunikationen mellan dessa människor med varierande kulturer utvecklat nya former av samförstånd, det Lahdenperä och Borgström presenterar som *kosmopolitisk kommunikation*. Kosmopolitisk eller med andra ord interkulturell kommunikation innebär att människor använder ”nya koder” och ett nytt språk som bryter med det som har använts under ett nationellt projekt. Det är som gamla former av kommunikation präglade av etnisk homogenitet har gett plats åt ”ett språk” som är mer heterogen, mer tillåtande, mer inkluderande.

Elever från båda undersökta skolor har utvecklat t.ex. nya modeller för samvaro. Kommentarer som nervärderar sådant som varandras ”etniska” ursprung faller idag, i dessa skolor, utanför ramarna för socialt umgänge. Den elev eller pedagog som i sitt språk fäller diskriminerande uttalanden om andra människors trosuppfattningar eller kulturyttringar använder då en malplacerad ”kod”.

Enligt Lahdenperä bör pedagoger och annan skolpersonal i dessa områden utbildas och göras medveten om den kosmopolitiska kultur som tar sin form. Dessa pedagoger ska vara bra förebilder för dessa elever. Som pedagog ska man utveckla en interkulturell kommunikation och om det är möjligt förstå sig på vad det innebär att ha en kosmopolitisk identitet. Att säga till en elev ”så där gör man inte i Sverige” är idag ett opassande språkbruk. Pedagogen ska fortsätta att vara ansvarig för de kunskaper som eleverna ska skaffa sig samtidigt som dessa kunskaper ska förmedlas genom en demokratisk värdegrund, vilket läroplanen värnar om. Med andra ord: ”*människor föds, medborgare görs*”⁹⁸ skolan är då i denna process en viktig instans till morgondagens medborgare, människors med en mer humant livssyn.

Förörterna bär tydliga spår av dessa nya förhållanden, barn från hela världen träffas där varje dag och identifierar sig med varandra. De bygger en ny identitet som tar hänsyn till kulturell mångfald och utvecklar en kosmopolitisk kommunikation. Enligt Lahdenperä, bör lärare och framför allt ledningens se till att skolpersonal besitter betydelsefulla egenskaper, det vill säga

---

⁹⁷ Borgström, M. & Goldstein-Kyaga (red.) (2006) *Gränsöverskridande identiteter i globaliseringens tid*. Stockholm: Södertörns academic studies. s. 140

⁹⁸ Skolverket.se (2001) *Samtala, gör eleverna delaktiga, tro på mångfalden och bygg broar, var oense, minns, avstå inte makten, håll koll, håll ut*. ARBETSMATERIAL 010425 s.5

det interkulturella ledarskapet och kompetensen. Ledaren (pedagoger) ska ha förståelse för olika multikulturella situationer, samt utveckla en viss pragmatik i sina handlingar.⁹⁹ Vårt bidrag till diskussionen är att uppmärksamma denna utveckling och samtidigt lyfta fram hur ”gamla strukturer”, i detta fall nationalismen, kan utgöra ett hot för detta förlopp. Vi vill också framföra att en multikulturell skola har gjort sitt inträde i Sverige och att den behöver allt hjälp för att utvecklas till framtidens skola.

Idag har den svenska skolan utmaningen att skapa en skola som bygger på kosmopolitisk kommunikation där elever såsom lärare känner sig identifierade med. En skola där det heterogena inte skapar kommunikations problem och konflikter utan sammanlänkar människor och gör mänskligheten mer humant.

Vårt syfte har varit att jämföra två skolor i Stockholms förorter där vi fokuserat på hur elevernas etnicitet ibland kan utgöra hinder eller fördel i skolarbetet samt hur skolpersonalen ser på detta. Vi har varit intresserade av att se om elevernas etniska bakgrund är en viktig faktor för skolans personal och om detta är ett hinder eller bara fördel för deras välbefinnande i skolan. Vi anser att elevernas trivsel i skolan är en viktig påverkansfaktor för deras skolarbete. Vi anser att vi har kunnat svara på våra syften och frågor. Den första frågan som vi ville undersöka var om ”den nya skolan” kunde anses vara en multikulturell skola. Den nya skolan är en multikulturell skola för att i den träffas elever från alla världens hörn men fungerar även som en plats där dessa elever kan uttrycka och utöva sina föräldrars kulturella bakgrund. Den andra frågan vi undersökte var om eleverna i den nya skolan använde en kosmopolitisk kommunikation med varandra. Eleverna i denna skola använder ett nytt sätt att samtala, vi kallar det för kosmopolitisk kommunikation eftersom elevernas sätt att kommunicera är en språkkompetens som är mer inkluderande och som går ifrån den nationella identiteten. Den tredje frågan som vi tyckte hade relevans för detta arbete var om personalen i den nya skolan använder sig av en interkulturell pedagogik. Pedagoger från den nya skolan är bra förebilder för eleverna. De har förståelse för elevernas olika kulturella bakgrund, är som broar mellan dessa elevers familjer och det svenska samhället och besitter kunskaper som hjälper dem att respektera elevernas integritet och rättigheter. Sverige har förändrats och denna insikt är någonting som pedagoger i den nya skolan är införstådda med.

---

⁹⁹ Lahdenperä, Pirjo (2006) *Intercultural leadership in school environments*. Huddinge: Södertörns högskola. S.12 (vår översättning)

Förslag till vidare forskning

Mångkulturalitet och interkulturalitet är idag en del av verkligheten i många svenska skolor, dock upplever skolorna svårigheter gällande detta. Här presenteras några förslag till vidare forskning inom detta område.

- Hur kan man ta tillvara den språkliga och kulturella kompetensen hos modersmålslärarna för lärare som inte besitter den interkulturella kompetensen?
- Hur kan det interkulturella förhållningssättet komma till fördel för ungdomar som stöter på kulturella komplikationer i sitt identitetsbyggande?
- Hur skulle en interkulturell undervisning och förhållningssätt fungera i multikulturella områden?
- På vilket sätt brister läromedlen inom det interkulturella området?

Vi tycker att det är mycket viktigt att undersöka elevernas välbefinnande i multikulturella skolor. Det är också lika viktigt att undersöka vidare hur personalen i multikulturella områden utbildas.

Litteraturlista

Alfakir, N (2004) *Skapa Dialog Med Föräldrarna – integration i praktiken*. Malmö: Runa.

Alvesson, M, & Deetz, S (2000) *Kritisk Samhällsvetenskaplig Metod*. Lund: studentlitteratur.

Axelsson, M (red) (1999) *Tvåspråkiga barn och skolframgång – mångfalden som resurs*.
Stockholm: Rinkeby språkforskningsinstitut.

Borgström, M ,& Goldstein-Kyaga (red.) (2006) *Gränsöverskridande Identiteter i Globaliserings Tid*. Stockholm: Södertörns Academic Studies.

Bunar, N (2001) *Skolan mitt i Förorten*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag.

Delanty,G (1995) *Europa: Idé, Identitet, Verklighet*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Hettne, B&Sörlin, S., &Ostergård, U (1998) *Den Globala Nationalismen*. Finland: Borgå SNS Förlag WSOY.

Konventionen om barnets rättigheter (2006) Stockholm: Edita Nordstedts Tryckeri AB.

Kullberg, Birgitta (2004) *Etnografi I Klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lahdenperä, Pirjo (2006) *Intercultural leadership in school environments*. Huddinge: Södertörns Högskola.

Lahdenperä, P (2004) *Interkulturell Pedagogik i Teori och praktik*. Lund: studentlitteratur.

Runfors, A (2003) *Mångfald, Motsägelser och marginalisering*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.

Silverman, David (2006) *Interpreting qualitative data; methods for analyzing talk, text and interaction*. London:SAGE.

Konsulterad Litteratur

Ehn, Siv (1990) *Att Bo och Leva I Rinkeby*. Stockholm: KTH.

Malnes,Raino, (1999) *Filosofi för Statsvetare*. Lund: Studentlitteratur.

Olsson, E., (red) (2000) *Etnicitetens Gränser och Mångfald*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Wener, Inga-Lill, (1994) *Uppväxt i Andra Länder*. Falköping: Gummesson Tryckeri AB.

Digital media:

<http://www.dn.se/DNet/road/Classic/article/0/jsp/print.jsp?&a=680541> s.2

www.skolverket.se. Läroplanen 94

Skolverket.se (2001) *Samtala, gör eleverna delaktiga, tro på mångfalden och bygg broar, var oense,minnsavstå inte makten, håll koll, håll ut.*

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=849> 010425